

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-61.SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

A kereskedelem érdekében

emelt szót Fábán Béla a főváros közgyűlésén, mikor a magyar gyümölcs-exportot örvendetes fejlődését említette. Rámutatott arra, hogy a magyar föld kinceseinek értékét mily nagy mértékben emelte, a magyar gazdaság életerejét mennyire növelte az a szívós munka, melyet a magyar kereskedelem a külföldi piacok megszerzésével, gazdasági kapcsolatok kiépítésével folytatott. Ezt a munkát nem lehet pótolni a bürokráciának és az irányított gazdálkodásnak semmiféle módszerével.

A kereskedelem ügye nem felekezeti kérdés, de a magyar zsidóság igenis joggal mutathat rá arra, hogy becsülettel vette ki részét az ország nemzetközi kapcsolatainak kiépítésében és a magyar kereskedő szolidaritásának, jó hírnevének világszerte való elterjesztésében, aminek jó hasznát látja most az ország minden dolgozó és termelő rétege. Ezért a kereskedelemmel foglalkozó zsidó rétegek joggal hivatkozhatnak arra is, hogy foglalkozásuk nem „improduktív” vagy éppen „elődsi” tevékenység, hanem a nemzeti termelés értékének hathatós növelése.

Arra is rámutatott Fábán Béla, hogy a balatoni fürdők látogatottságának megcsappanásában része van bizonyos megfontolatlan és éretlen politikai propagandának is. Nem tudjuk, mennyiben van szó a fürdővendégek rendszeres zaklatásáról és mennyiben csak szórványos esetek azok, amelyeket a képviselő beszédében megemlített.

De akár elszigetelt, akár mindennapos jelenségekről van szó, egyformán sajnálatos, hogy elvakult gyűlölködés a közös, nemzeti érdekek lerombolásától sem riad vissza, hogy együgyű gesztusaiban szabadon élhesse ki magát. A balatoni fürdők tisztaság és vendégszerető hírnevének fenntartása van olyan érdek, amely előtt bizonyos felbuzdulásoknak szerényen el kellene némulniuk.

„Zsidóság”

Sok szó esett a sajtóban is dr. Fejér Lajos „Zsidóság” című könyvéről, mely a Veritas-cég kiadásában jelent meg és immár két kiadást ért. Az eddig ismeretlen nevű szerző rengeteg anyagot halmoz össze munkájában, látszik, hogy hosszú időn át rengeteg munkát áldozott témájának feldolgozására. Célkitűzése szerint a munka a zsidókérdésnek alapos és objektív, minden oldalról való megvilágítása szeretne lenni, tudományos pártatlanságot vindikál magának és forrástanulmányi apparátusa, valamint hangja is arra enged következtetni, hogy a szerző munkáját a kérdés tudományos megvilágításának szánta és annak is tekinti.

Ezt az igényét azonban lerontja a szerző alapvető világnézeti beállítottsága, mely nemcsak lépten-nyomon színezi a munkát, de egész mondanivalóját, felépítését és tendenciáját is megszabja. Ez a világnézeti beállítottság egyike a zsidósággal szemben legrégebben fennálló előítéleteknek. Nem a faji előítélet, melynek pusztításait ma megrendülten szemlélhetjük, hanem más fajtájú, de szintén előítélet. Dr. Fejér szerint a zsidóság vallási elkülönődése ellenséges magatartása a többi népekkel szemben, s ez az ellenségeség váltja ki — szükség és törvény szerint — a népek antiszemitizmusát. Az antiszemitizmus tehát egyetemes jelenség, mely mindenütt föllelhető, ahol zsidók vannak; oka és élesztője a zsidók vallási különállása, mely egész életlátásukban és életfelfogásukban is megnyilvánul; de nem küzdhető le egyszerűen az asszimiláció módszereivel, mert ezek nem tudják a zsidósá és a gazdanépek közti különbségeket és ellentéteket igazán megszüntetni; nem oldja meg a kitérés sem, ha az csak külső asszimilációt jelent; a cionizmus új térre viszi és szintén nem szünteti meg az ellentéteket; az egyetlen megoldás tehát, dr. Fejér szerint, a

zsidóság teljes önmegszüntetése, feloldása, lelki átalakulása és megtérése.

A munka lényege, mint látjuk, a térítő tendencia. Álláspontja tehát nem tudományos, hanem vallási. Mégis úgy csoportosítja érveit, hogy azoknak tudományos színezetet adjon. A beavart olvasó lépten-nyomon észreveszi, hogy dr. Fejér Lajos kutatásait és idézeteit nem az az igyekezet vezeti, hogy az igazság nyomára jusson, hanem az, hogy egy előre elfogadott tételt bebizonyítson. Ezért idéz majdnem mindig úgy, hogy az idézett hely egész összefüggésével nem törődik és egyes mondatok elszigetelt szószerinti értelmét használja fel. Ha pl. a zsidók idegenellenességét akarja felhasználni, minden ide vonatkozó vagy így is érthető adiatot összehord, de nem világítja meg a tágabb összefüggéseket. Ugyanígy a zsidók „üzérkedő” hajlamaírói is felhozza az összes tekintetbe jövő idézeteket és tényeket, de elhallgatja az ellenkező értelmű tanúságokat s az igazi, társadalmi és gazdasági magyarázó körülményeket. Nem ajánlható, hogy valaki ebből a munkából igyekezzék magának tárgyilagos képet alkotni a zsidóságról.

Ami dr. Fejér Lajos alapvető tételét illeti, hogy a zsidókérdés megoldása csak a zsidóság teljes lelki megtérése lehet a kereszténységhez, úgy ezt a „megoldást” lehetetlennek kell ítélnünk. A zsidóság vallás s mint ilyen nem szűnhet meg, míg egyáltalán hit van a világon. De miért jelenti maga a vallási különállás szükségképp az ellentétet és háborúságot is? Tudjuk, hogy vannak villongások és ellentétek együttélő, különböző hittű csoportok között, de ez csak ott tapasztaljuk, ahol a vallási életet a fanatizmus és türelmetlenség jellemzi. Az sem áll, hogy épen a zsidóság féltékeny különválása, ritualizmusa lenne az antiszemitizmus forrása.

A ritualizmus is reakció a környezet magatartására és ami a zsidóságot illeti, gyakran tapasztaljuk, hogy a legtradicionálisabb vallási életet élő zsidó csoportok megfelelő körülmények között mely harmonikusan tudnak beleilleszkedni keresztény, vallásos környezetük életébe. A társadalmi ellentétek kirobbanása változtatja a vallási különbséget politikai és szociális ellenségeskedéssé. Éppen a paraszti antiszemitizmus periódikus, ki-ki robbanó és zavartalan barátkozással váltakozó természetű mutatja, mennyire nem döntő maga a vallási különbség a zsidóság és a környezet viszonyainak alakulásában. Ami pedig a városi antiszemitizmust illeti ahhoz a vallás sikjának még kevesebb köze van.

Dr. Fejér könyvének egyik legérdekesebb problémája, hogy az asszimiláció meghozhatja-e a zsidókérdés megoldását. Szerző erre a kérdésre nyomtatékos nimmel felel, s ép ebben nagyon sok zsidó is osztani fogja nézetét. Szerintünk azonban a kérdés feltételezése hamis. Az asszimiláció nem a zsidókérdés megoldását célozza s ettől a törekvéstől független, szükségszerű folyamat. Egészen természetes, hogy a zsidóság asszimilálódni igyekszik a mai európai civilizációhoz, mióta ennek közönségébe megtalálta az utat. Hogy asszimilálódjék-e vagy nem, nem is lehet kérdés a fejlődésnek egy bizonyos fokán. Az asszimilációtól csak a tradicionális vallási életformák változatlan tömbjei mentesek; a „modern” zsidóság feltétlenül „asszimilálódik”. Átvészli a nyugati civilizáció élet- és gondolatformáit, még a cionizmusban is. Ez azonban nem megoldása a zsidókérdésnek — ott „ahol egyáltalán van zsidókérdés. Ahol bizonyos társadalmi csoportok a zsidóban konkurenst vagy ellenfelet látnak, ott felmerül az antiszemitizmus tendenciája, függetlenül attól, hogy asszimiláns vagy nem asszimiláns zsidókról van-e szó.

Persze naivitás volt a 19. századnak az a hite is, hogy az asszimiláció már magában megszünteti az antiszemitizmust. A zsidóság azonban az asszimilációval az antiszemitizmusnak csak egyik okát akarta kiküszöbölni: éppen a merev kulturális és szociális elkülönödést. Ez a törekvés feltétlenül helyes volt, s ha nem vezetett sikerre, úgy ennek oka nem az asszimiláció „tökéletlen” voltában rejlik, hanem abban, hogy valami strukturális rendelkezésesség zavarja meg a társadalmi egyensúly kialakulását. Tehát nem arról van szó, hogy a zsidók szerettek volna és nem tudtak asszimilálódni, hanem ar-

ról, hogy asszimilációjuk ellenére a gyűlölt vagy irigvelt „kisebbség” helyzetébe szorította őket egyensúlyukat vesztett csoportok ellenséges, idegent szímatoló érzülete. Egészségesen fej-

lett társadalmakban nincs antiszemitizmus. Az antiszemitizmus nem a zsidóság produktuma, hanem szimptomája a válságban élő társadalom belső betegségeinek.

Kiujultak a zavargások a Szentföldön

A negyvenedik zsidó halott

Palesztinában újra fellángoltak a zavargások és kiujult az arab sztrájkmozgalom. Egyre nagyobb méreteket ölt az angol kormány katonai akciója a rend helyreállítására. Oly nagyszámú angol katonaság van összpontosítva Palesztinában, mint eddig soha a mandátumos kormányzás ideje alatt; a katonai akció során számos komoly összeütközés történt angol katonaság és arab bandák között, melyek angol részről is elég komoly veszteségekkel jártak. — A zsidó áldozatok száma is sajnálatos emelkedést mutat: a napokban temették el a negyvenedik zsidó halottat.

Az angol akció arra irányul, hogy a nagyrészt külföldről bejött fegyveres bandákat kiszorítsa az ország területéről. Ezért valóságos stratégiai bekerítést hajtanak végre, mely komoly hadművelet benyomását teszi. Időközben egyre folytatódna a vasutak, táviróvezetékek elleni merényletek és a különösen súlyos orvtámadások is, melyeket megszervezett bandák a zsidó telepek és városok között közlekedő autbuszok ellen intéznek. A közbiztonság tehát még mindig gyöngye lábon áll.

A palesztinai probléma politikai oldalára is mind jobban előtérbe nyomul. Az angol kormány bejelentése, hogy királyi vizsgálóbizottságot fog kiküldeni Palesztinába az összes érdekelt meghallgatására, azzal az eredménnyel járt egyelőre, hogy az arabok — noha nem szüntették be az ellenállást — küldöttséget menesztettek Londonba kérésük előadására. (Ezt eddig következetesen megtagadták). Ez a hír viszont arra a következtetésre vezetett, hogy az angol kormány máris elhatározta volna a zsidó bevándorlás ideiglenes megszüntetését. Ezt a hírt eddig hivatalosan nem erősítették meg és semmi bizonyíték nincs arra, hogy a kormány ily nyíltan szakítson eddigi mandátumos politikájával.

Az angol közvéleményben és parlamentben különben állandóan napirenden tartják a Palesztina-kérdést. A kormány kitarthat álláspontja mellett, hogy Palesztinát a mandátum és a Balfour-nyilatkozat szellemében fogja kormányozni. Sok vita folyt arról az állítólagos megegyésről is, amelyet Chajim Weizmann kötött volna Feysal akkori hedzsaszi emírrrel 1922-ben. Eszerint az arabok elismerték volna a palesztinai zsidó nemzeti államot azonban Feysal egy utóiratban hozzáfűzte, hogy igérete a független arab birodalom megalapításának esetére szól. Mínt hogy egységes arab birodalom nincs, csak három különálló arab ország és két mandátumos terület (Palesztina és Transzjordánia), továbbá Egyiptom, a Feysal-féle megegyezést mindenkor kétségbe lehet vonni, azonban bizonyos, hogy az arabok felelős vezetői abban az időben, mikor az új rendezésről volt szó, a palesztinai zsidó nemzeti otthont önmagában nem tekintették elfogadhatatlannak. Az angol kormány viszont kijelenti, hogy soha nem tett igéretet arra, hogy Palesztinát az araboknak adja.

A helyzet kétségtelenül súlyos. Anglia nem akarja magára zúdítani az arab tömegek ellenséges hangulatát. Másfelől fontos érdekei fűződnek a mandátum és a zsidó nemzeti otthon fenntartásához is. Minél nagyobb fontosságúvá válik Haifa az angol flotta olajellátása és az indiai légi út biztosítása szempontjából, annál fontosabb Angliára nézve, hogy ott ne egy erős és független (esetleg külpolitikailag is magát függetlenítő) nép uralkodjék, hanem az európai gondolkodású és kulturájú zsidó településnek is önálló szerepe legyen. Ez magyarázza Anglia politikáját, mely gondosan összeegyezteti az arab barátság fenntartásához fűződő érdeket a zsidó nemzeti otthon fenntartásával. Ezért nem kell tartani attól sem, hogy Anglia végleg elejtené a zsidó nemzeti otthon gondolatát — amit már csak azért sem tehet meg, mert a kormány erkölcsi és jogi kötelezettséget vállalt annak megvalósítására.

A Zsidó Élet

minden magyar zsidó lapja
Fizessen elő!

Az orthodox hitközségek létét is veszélyezteti az Országos Iroda új adózási terve

A statumok ügye, mely értesülésünk szerint döntés előtt áll, mélyen érinti az egész ország zsidóságát, a kongresszusi hitközségeket éppen úgy, mint az orthodoxiát. Ezért kell rámutatnunk azokra a szempontokra, melyeket a központilag és egyoldalú hatalmi érdekek szolgálatába dirigált felekezeti sajtó következetesen elhallgat. A statumok legvitatottabb pontja az adómegosztás kérdésére vonatkozik. A statumoknak a hitközségi adók megosztására vonatkozó része ellen, mint ismeretes, a budai hitközség petíciót nyújtott be, s a kormány alapos megfontolás után vissza is utasította az Országos Gyűlés tervezetét.

Az Izr. Országos Iroda, más szóval: a pesti hitközség vezetősége újabb akcióba kezdett, hogy az adómegosztásnak, tehát a kisebb — elsősorban székesfehérvári és környékbeli — hitközségek gazdasági alárendelésének valamilyen más formáját találja. Felmerült — református mintára — a hitközségi adózás szétválasztása „személyi” és „tárgyi” adóra, melyek közül az első a lakás, a második a kenyérkereset helye után fizetendő. A pesti hitközség tervezete szerint a „személyi” adó a hitközségi adónak 15%-át, a „tárgyi” pedig, különböző címeken, 85%-át emészténé fel.

Nyilvánvaló, hogy az adózásnak ez a módja elsorvasztaná azokat a hitközségeket, melyeknek tagjai közül sokan bírnak más, nagyobb hitközségben kenyérkereső foglalkozással, így elsősorban a budait. Nincs olyan zsidó érdek, mely a hitélet eleven gócainak elsorvasztását indokolná. Semmiféle tendencia a pesti hitközség ellen nem nyilvánul meg abban, ha nyomatékosan rámutatunk arra, hogy minden egyes hitközség fennmaradása vallásos szükségesség, s elsorvasztásukat nem indokolhatja egyes hitközségek vezetőségének túlzott hatalmi igénye.

A vidéki kongresszusi zsidóság szempontjából lehetetlen helyzetet teremtené az új adózási norma megvalósítása. De elfogadhatatlan ez az orthodoxia szempontjából is, mert nyilvánvaló, hogy orthodox községeket is súlyosan károsíthat oly községek javára, melyeknek területén orthodox község nincs.

Ezért határozott tudomásunk szerint a magyar orthodoxia vezető körei nem fognak belenyugodni az új adózási forma és erélyesen fognak tiltakozni

az új rendszer bevezetése ellen, mely súlyos csapást mérne pld. a kecskeméti orthodox községre, a szabolcsmegyei községek egész sorára és másokra is.

Hitközségi alkalmazottak harca — a nyugdíjukért

A Kuria döntése rést ütött a községkerületi bíraskodás rendszerén

A pesti izr. hitközség a 4600/1933. és 6700/1933. M. E. rendeletekből és más rendeletekből azt a jogot származtatta a maga részére, hogy tényleges és nyugdíjas személyzetének fizetését, nyugellátását csökkentse. Előjáróban meg kell jegyeznünk, hogy e törvényerejű rendeletek intézkedései a részvénytársaságok, szövetkezetek, társaságok, közüzemek, egyéb közérdekű testületek és egyesületek alkalmazottaira vonatkoznak. De ettől az illetéktelenségtől eltekintve a pesti hitközség nem elégedett meg az-
al, hogy egy ízben vigye keresztül a csökkentést, hanem, amikor az állami és egyéb közérdekű alkalmazottak újlágos illetmény és nyugellátás csökkentésére kibocsátott kormányrendeletek megjelentek, a hitközség is élt eme joggal, amely pedig őt meg nem illette.

A hitoktatók által a pesti izr. hitközség és mint chevra kadisa vállalatának és intézményeinek elismert vállalati nyugdíjpénztára, mint alperes ellen indított perekben a bpesti kir. Törvényszék az alperesek pergátló kifogásainak helyt adván, döntésében kimondotta, hogy a peres ügy sem a rendes bíróság, sem az izr. községkerületi bíróság hatáskörébe, hanem a közigazgatás elé tartozik. Közélebről nem jelölt meg, hogy melyik közigazgatási ható-

Itt nem partikuláris érdekekről és nem is a pesti hitközség érdekei ellen való hadakozásról van szó. Pest zsidóságának sem áll érdekében mostani vezetőségének túlzottan materiális és hatalmi politikája, mely erkölcsi értékeket rombol szét — oly értékeket, melyek az egész magyar zsidóság lelki örökségét alkotják.

sághoz. Fellebbezés folytán a kir. Tábla arra az állápontra helyezkedett, hogy a hitközség és alkalmazottai, (itt beleértve nyugdíjasait) között felmerült jogi viták az 1869. június 14-én kelt legfelsőbb elhatározással megerősített izraelita hitközségi szervezeti szabályzat 66. §-ának e) pontja értelmében „az izr. községkerületi bíróság hatásköre alá tartoznak”, de a 4600/933. és 6700/933. M. E. rendeletek által teremtett helyzet vizsgálatába — nem is bocsátkozott, míglen a m. kir. Kuria a táblai döntés megváltoztatásával elvetette a hitközség három rendbeli pergátló kifogását és a pert további tárgyalás és végítélet hozatal végett az első bírósághoz visszautalta, megállapítván, hogy a 4600/933. és 6700/933. kormányrendeleteket a hitközség alkalmazottáival és nyugdíjasai-val szemben nem alkalmazhatja.

A kir. Törvényszék most már érdemben tárgyalván a pereket, megállapította, hogy a felperesek részére az eredeti, tehát a többrendbeli csökkentések előtti nyugellátás teljes és eredeti összegében jár és ezért kötelezte a pesti izr. hitközség és pesti chevra kadisa vállalatának és intézményeinek elismert vállalati nyugdíjpénztárát, mint alperest, hogy 1931. október 1-től kezdve a felpereseknek az eredeti nyugdíjukat fizesse meg és kötelezte alperest, hogy a multa nézve levont és visszatartott összegeket kamataival együtt 15 nap alatt különben végrehajtás terhe mellett fizesse meg.

Kiemeljük itt, hogy a tanszemélyzet két tagja részéről megindított perben a kir. Törvényszék az alperes pergátló kifogásainak elvetésével megállapította a saját hatáskörét és miután a hittanárok keresetében a m. kir. Kuria a már előbb ismertett döntését (P. II. 184. 1936. 14. sz.) közben meghozta, a kir. Tábla is helybenhagyta az első bíróság ítéletét és a fenti kúriai határozat értelmében járt el.

MÁTRAFÜREDEN

legszebb helyen

orth. kóser pensiómat gyermeküldölével bővíttem.

SZIGORÚ FELÜGYELET!

Nyaralás vasúti jeggyel 30 napra 100 pengő.

Pestről személyes kíséret!

Mandl Erzsébet pensiója Mátrafüreden.

Ezért a kir. Törvényszék be sem várva a pergátló vitában a kir. Ítéltábla és a kir. Kúria döntéseit, hanem ezek nélkül a felperesek kívánságai folytán azonnal megindította a per érdemében a tárgyalást és most már ezen két perben is kötelezte a Nyugdíjpénztárt, hogy a jogtalanul levont minden egyes havi részletet és ezek kamatait, úgy a perköltséget is megfizesse.

A két csoport megindította perek igen sok érdekes mozzanatról lebbentették fel a fátyolt, beigazolvá azt, hogy a peranyag a közigazgatási jogba vezető vonatkozásainál fogva számos jogvitát ölel fel. Az alperes részéről halmozva előadott kifogások között különösen a viszonyosságra alapított érvek döntek össze és beigazolódtak, hogy az 5000/931. M. E. rendelethez alapított argumentáció alaptalan, de a felperesi tanulmányának is beálló vitatás kimu-

tatta azt is, hogy a hitközség által felhívott 1875:XXXII. 31 §. az 1924:XXVIII; 6. §. folytán már rég hatályát veszítette. Minden erre alapított hitközségi érvelés és hivatkozás igen sok, de mindig alaptalan és téves határozatra, — teljesen tarthatatlanná vált a királyi bíróságok előtt.

Ilyen jogi helyzet után most már az érdekeltek — mint értesülünk — nagy számmal kívánják érvényesíteni jogos igényeiket úgy a hitközség, mint a nyugdíjpénztár ellen.

A „Zsidó Élet”, amely megindulásának napjától küzd a felekezeti életbe beesempészett hatalmi tendenciák ellen, elégtétellel regisztrálja, hogy a független magyar bíróság ítéletével rést ütött a mai viszonyok között teljságon függetlennek nem mondható községkerületi bíráskodás rendszerén.

Mint tudjuk, a hitközség vezetősége még a középiskolákat is erősen üzleti szellemmel kezeli és igyekszik azok révén minél nagyobb bevételekre szert tenni. Ezért kell minden gyermeknek magasabb beíratási díjakat fizetni, mint más iskolákban; ezért van a számos osztályba besorozott, fokozatosan emelkedő tandíj, mely egyáltalában nem áll arányban a szülők fizetőképességével. Az idén azután még tovább emelték a tandíjkötelezettségeket, és ez az emelés riasztotta el a szülők tekintélyes részét attól, hogy gyermekét zsidó középiskolába írassa be.

A hitközség urai most török a fejüket, hogyan lehetne a tandíjköveteléseket valamiképpen mégis mérsékelni, hogy a szülőket visszaedessék a zsidó középiskolához. Hogy ez a visszaedegetés sikerülni fog-e, az majd csak szeptemberben dől el: annyi bizonyos, hogy az elriasztás eddig alaposan sikerült. Ha az lett volna a hitközség urainak célja, hogy a zsidó gyermekeket visszatartsa a túlszűfolt szellemi pályáktól, nem szolgálhatta volna ezt a célt hathatósabban, mint ahogyan azt eddigi iskolapolitikájával tette. Csak az a kérdés, hogy amennyiben ez volt a cél, a tanulóifjúság átterelése más, gyakorlati pályák felé, akkor miért szüntették meg a zsidó polgári iskolákat? Nagyon féltő, hogy azok a módszerek, amelyeket a Síp-utca mostani iskolapolitikája alkalmaz, hovatovább az egész zsidó felsőbb oktatásúgy elorsodadásához fognak vezetni.

Mi történt a középiskolákkal?

A leány- és fiúgimnázium beiratásainak különös eredménye — Miért maradnak el a tanulók a hitközség középiskoláiból?

A zsidó leány- és fiúgimnázium a legkedveltebb pesti iskolák közé tartozik. Minden évben valósággal megrohanják a szülők a két iskola igazgatói irodáját, hogy gyermekeiket beírassák. Ilyenkor valóságos közelharc fejlődik ki egy-egy helyért, s a szülők magas protekciókat szoktak igénybe venni, hogy gyermekeiket bejuttathassák a zsidó gimnáziumba. Különösen az első osztályokba való beíratásnál szokott erős versengés kifejlődni. Régi gyakorlat szerint két-két párhuzamos első osztályt szoktak nyitni a két iskolában, vagyis minden évben kb. 100—120 tanuló vehető fel egy-egy iskolában az első osztályba. A jelentkezők száma azonban az 500-at is meg szokta haladni. Különösen a leánygimnázium kénytelen sok jelentkező szülőt elutasítani, mert a fővárosban általában túlkévs leánygimnázium áll rendelkezésre.

Az idén aztán különös meglepetés érte a két iskola vezetőségét. A fiúgimnáziumban az első osztályba csak körülbelül háromnegyede, leányoknál fele jelentkezett a rendes számnak — összesen mintegy kétszázán, az utolsó pillanatban azonban ezek közül is sokan visszaléptek, s így a fiúgimnáziumban 46, a leánygimnáziumban még ennél is kevesebb tanuló iratkozott be az első osztályba. Ilyenformán egyik iskolában sem kell majd párhuzamos első osztályt nyitni, ha csak az összesel nem jelentkez-

nek tömegesen első osztályú tanulók, akik más iskolában nem tudván elhelyezkedni, a zsidó iskolához folyamodnak.

Mi ennek a különös jelenségnek az oka? Talán a születések számának esökkenő tendenciája? Ez semmiesetre sem valószínű, hiszen a ritkább háborús évfolyamok már kikerültek a középiskolából s míg ezek jártak iskolába, addig is bőven megvolt a két párhuzamos első osztály normális tanulószáma. Igaz, hogy az utóbbi időben a születések száma, sajnos, erő esökkenést mutat, de ez a tanulószámnak ily feltűnő apadását nem magyarázza meg. Hogy ezt megmagyarázhassuk, elsősorban a jelentkezés után visszalépő szülők nagy számát kell tekintetbe vennünk.

Miért lépett vissza oly sok szülő, aki már el volt rá szánva, hogy gyermekét a zsidó hitközség középiskolájába fogja adni? Ennek oka csak a túlmagasan megállapított beíratási és tandíj lehet.

TAUBER

PENZIÓ ÉS ÉTTEREM
A B B A Z I A

Elsőrendű orth. kóser
konyha. Szobák minden
komforttal, teljes penzió-
val olcsó árban!

Prospektust küldünk!
TELEFON ABBAZIA 376.

A hársfa titka

Írta: E. LÁZÁR FRANCISKA

*Az álom kertje volt az én hazám,
Hol ifjúságom annyi tavaszán
Ujjongva csattogó madár-zenén
A napsugárral kergetöztem én.*

*Mesébe röpben, hangja lágy, hívó,
Az aranytulós topáz-rigó,
Rejtelmes fészke sátorlomb-sűrű,
Hol kincset őriz, s ég varázsgyűrű...*

*E kincse vágyom, és ha meglelem,
Kinyilik nékem minden rejtetem,
Megértem titkodat, madár-beszéd,
S a mindenség csodás természetét.*

*Talán elérem azt a kupolát,
Amerre fészkel száz madár-család...
Virágain szerelmes méhe szong,
S a hék azúrba száll a hársfadomb.*

*Mind feljebb száll a ringó boltozat,
Remegtet fény aranyzöld foltokat,
Rigónak fészke őrzi titkait,
Varázsgyűrű, meglellek itt... csak itt!*

*Repülj az égbe, szállj csak, új dalom,
Mint hársfa húrja zeng, kigyúlt a lomb,
És minden ága, karja vágyva széttárt:
Az angyaloknak épít Jákob-létrát!*

ZSIDÓ VILÁGKRÓNKA

Súlyosbodó helyzet Lengyelországban

Az egyre kiújuló zsidóellenes zavargások, a radomi bíróság megdöbbentő ítélete a prytyki pogrom ügyében (a védekező zsidók sokkal súlyosabb büntetést kaptak, mint támadóik) arra indították a zsidóság szenátusi képviselőjét, Schorr rabbit, hogy tákokozást jelentsen be a kormány és a hatóságok gyöngesége ellen, melyet a törvényszegésekkel és erőszakosságokkal szemben tanúsítanak és megtagadják a felhatalmazási törvény megszavazását. Így a törvény Schorr egyetlen szavazata ellen egyhangúlag került elfogadásra. A radomi ítélet különben legjobban jellemzi a helyzetet: Kerschenszweig, Friedmann és Leske zsidó vádlottak 5—8 évi fegyházbüntetést kaptak, míg a keresztény vádlottak büntetése félétől egy évig terjedő fogház. A zsidó Minkowski házaspár gyilkosai nem kaptak büntetést.

Lux István öngyilkossága.

Az egész világon nagy feltűnést keltett a Prager Presse fotóriporterének, Lux Istvánnak a Népszövetség ülésstermében elkövetett öngyilkossága. A szerencsétlen ember búcsúlevelében megírta, hogy öngyilkosságának módjával a német zsidóság szenvedéseire akarta felhívni a világ nyilvánosságának figyelmét. Temetésén francia rabbi beszélt, aki a világháborút, mint a francia hadsereg katonája küzdötté végig. Megkapó beszédében arra az időre emlékezett, mikor, mint a francia hadsereg katonája szemben állt Lux István német katonával. A szenvedés és halál közössége ledöntötte a volt ellenfelek közötti válaszfalat. Genfben a nemzetek egybegyűlt képviselői mély részvétellel tárgyalták a szerencsétlen ember sorsát, akinek idegei nem bírták elviselni a német zsidó közösség tragédiáját.

A német-zsidó „félvérek”.

(Mischlinge) törvényes helyzete még most is tisztázatlan. Az újabb gyakorlat, ellentétben a müncheni törvények eredeti tendenciájával, inkább arra törekszik, hogy a félvéreket valamilyen módon felszívja a „németiség” vérvérközségébe. A müncheni törvények szerint a félzsidók csoportja megszüntetendő, s az illetőknek, vagy a zsidóságba, vagy a „németiségbe” kell beolvadniok. Ezt — tekintettel a házassági törvények bizonyos rendelkezéseire is — általában úgy értelmezték, hogy félzsidót csak kivételes esetben lehet „nem-vérű”-nek tekinteni. Újabb azonban az a tendencia kerekedett felül, hogy bizonyos kor-

látásokról eltekintve (amilyen pl. a hivatalviselés tilalma) a félvéreket mindenképp, tehát állampolgárságra, stb. tekintetében is, az „árjakkal” egyenrangúnak kezeljék. Így pl. az egyik szász bíróság ítéletét, mely vásár után a zsidó anyára bízta a „félvér” gyermek nevelését, a drezdai felsőbb bíróság megváltoztatta azon az alapon, hogy a félvér részére biztosítani kell a német népközösségbe való visszatérést.

Antiszemita tüntetések London keleti részében

Az angol alsóház részletes vita keretében foglalkozott azzal a fascista és antiszemita agitációval, mely újabban

London keleti, zsidóktól is erősen lakott negyedében felütötte fejét. A szónokok feltűnő eseteket mondtak el az ily gyűléseken uralkodó hang és módszerek felől. Elmondták, hogy féktelen izgatás folyik, mely nem riad vissza a legotrombább vérvádtól és a zsidók háborús felelősségének hangoztatásától sem. Érdekes vita fejlődött ki a rendőrség szerepével kapcsolatban. Egyes szónokok kifogásolták, hogy a rendőrség nem lép közbe bizonyos esetekben, mások viszont az Angliában tradicionális szólásszabadságra hivatkoztak. Sir John Simon belügyminiszter megígérte, hogy a kormány minden lehető meg fog tenni a helyzet orvoslására, de kérte a zsidókat is, hogy ne vegyenek részt ellentüntetéseken, amivel csak megnehezítenék a rendőrség munkáját.

A modern zsidó ifjúság elhelyezkedése

Irtó: Hajdu László

A budai ifjúsági csoportban évek óta napirenden szerepel a modern zsidó ifjúság problémája. Eleinte ugyan arra a kérdésre kerestünk választ: hogyan éljen a zsidó ifjúság, de ezt egyre jobban túlharsozta a „miből” kérdése. A fiatal generáció elhelyezkedése mindig nehéz volt és zsidó mivoltuk ezeket a nehézségeket még csak növelte. Mik azok a körülmények, amik a mai fiatalság számára a szokottnál is súlyo-

sabbá teszik a kenyérgondot? Próbáljuk meg ezeket a tényezőket megállapítani, hogy aztán ellenszereket könyekben megtalálhassuk: pontos diagnózis minden gyógyítás előfeltétele.

A magyar zsidóság túlyomó része a középosztályhoz tartozik. Ennek megfelelően az ifjúság három irányban kereset elhelyezkedést: 1. szabad akadémikus pályák, 2. közvetítő kereskedelem és 3. magántisztviselői pályák. A közhivatalok már régebben el voltak zárva a zsidók elől s a kisiparban, a ruházatkodási szakmát kivéve, feltűnően kevés zsidót találunk.

Mi most a helyzet ezeken a pályákon?

A szabad akadémikus pályák lehetőségei egyre jobban összezsugorodnak. Önálló mérnök ma már csak mutatóba akad, a gyakorló orvost egyre jobban kiszorítja a betegpénztári, szanatóriumi és klinikai alkalmazott orvos, a jogász nagy része nem is folytat ügyvédi praxist és a többi is igyekszik vállalati ügyészként elhelyezkedni. Ma már az egyetemi képzettségűek legnagyobb része alkalmazottként keresi megélhetését. A közvetítő kereskedelem és a kisipar kilátásai sem rózsásak. A nagyüzemek versenyének egyik sem tud ellenállni és mindkét foglalkozási ág tere rohamosan szűkül.

Míndezek a szempontok egyformán vonatkoznak zsidóra és nem zsidóra. Azaz mégsem egészen egyformán. A tele húsos fazékból, talán nem olyan bőkezűen, de jutattak zsidóknak is. Most, hogy ritkább a falat, a többség

Figyelmeztetés.

A budai hittestvérek figyelmébe ajánljuk, hogy a Menházegyesület alapszabályainak 3 §-a értelmében az egyesület célja: „elsősorban saját, másodsorban a Budai izr. Hítköztség aggkoru, elszegényedett és keresetnélküli tagjainak ingyenes, esetleg kedvezményes eltartása való felvétele.”

Ismételten előfordult, hogy fölvetelüket a menházba ingyenesen olyanok is kérték, akik sem az egyesületnek, sem a budai izr. közönségnek nem voltak tagjai és így fölvetelük az alapszabályok rendelkezései szerint a legjobb akarat mellett sem volt lehetséges.

Helyesen és előrelátóan cselekszik tehát mindenki, ha hítközségi tagságán felül egyesületünkbe is belép, amíg anyagi viszonyai megengedik és ezzel a maga részére a menházi ellátás lehetőségét biztosítja. Senki sem tudhatja, milyen sors vár rá.

Akinek pedig Isten vagyont adott, gondoljon szegény elaggott hitorsosaira és mozdítsa elő adományaival azt a szent törekvésünket, hogy minél több ara szorulólól gondoskodhassunk a szeretet szent nevében.

Budapest (Budán) 1936. július hóban.
A BUDAI IZR. AGGOK ÉS
ÁRVÁK MENHÁZEGYESÜLETE

Dr. Csobácsi Ferenc
titkár.

Dr. Berényi Sándor
elnök.

először a saját embereit akarja ellátni s csak a maradék jut a zsidó kisebbségnek. S itt hiába hivatkozunk egyenjogósításra, alkotmányos jogokra, szerzett érdemekre: ez ellen a természetes irányzat ellen tehetetlenek vagyunk, mint ahogy hiába próbáltuk letagadni, hogy mi zsidók, kisebbséget alkotunk, mely kisebbséghez való tartozását a hitehagyás sem szünteti meg.

Ennek a tendenciának nagy szerepe van az antiszemitizmusnak az utolsó két évtizedben történt elhatalmasodásában, bár az antiszemitizmust csak gazdasági okokra visszavezetni súlyos hiba volna. Az akadémikus pályákon a numerus clausus-szal intézményesen nehezítik meg a zsidók elhelyezkedését. A többi pályákon intézményes megoldás hiányában a közvélemény preszcionálja a nagyobb vállalatokat, hogy az általa megnevezettekkel töltsék be az üresedéseket. Ez egyértelmű a zsidó fiatalok nagymérvű kizorításával, még akkor is, ha az álláshoz jutottak között akad néhány zsidó, hiszen, mint fentebb rámutattam, a magánhivatalnoki állás az egyetlen középosztályi-életpálya, mely számunkra még nyitva maradt. (A kisebb cégeknél ez a preszszio még nem érvényesül teljes mértékben, viszont ezeknek jelentősége a nagyvállalatok versenye folytán egyre jobban csökken.)

Milyen irányban keresendő ezek után a megoldás? Előre kell bocsátanom, hogy általános formula e komplikált problémára nincs s ezért egvíd-jüleg mind a megmaradt existenciális lehetőségek kihasználására és megővésére kell törekednünk, mind új megélhetési módokat kell keresnünk. Tehát a zsidó munkaadók a lehetőség amúgyis szűk határai között azonos feltételek esetén a zsidó munkavállalót alkalmazzák. Ugy érzen, hogy ez a követelés, tekintetbe véve azt a sok mellőzést, ami zsidóságunk miatt ért bennünket, nem méltánytalan.

Felállítandó egy állasközvetítő intézmény, amely a munkaadókat és munkavállalókat összehozza. (A budai ifjúsági csoport saját keretén belül foglalkozik ilyen intézmény létesítésével.) Ezzel egyidejűleg konstruktív tettekre is szükség van, hogy új megélhetési módokat teremtsünk. Számolnunk kell azzal, hogy a középosztályú pályák nem nyújt annak megélhetést: rá kell szánnunk magunkat az „átrétegződésre”. Különösen áll ez az egész fiatal, 14—18 éves korosztályokra, akik számára az átkoplalt egyetemi éveket s a küszködések céltalansága okozta csalódást még megtakaríthatjuk. Egy

pályaválasztási tanácsadó, amely a képességek mellett a lehetőségeket is figyelembe veszi, megbecsülhetetlen szolgálatokat tehet. Ezzel együttjár a megfelelő szakoktatás szükségessége. De szaktudáson kívül általános és zsidó műveltséget is kell adnunk, iparos és munkás ifjainknak. Esti kurzusok, szabadegyetemek, munkaközösségek, népkönyvtárak útján kell pótolni azt a hiányt, amit a rövidebb iskolázás okozott. Ezzel egyrészt megakadályozzuk, hogy az átrétegződés nivócsökkenést hozzon magával, másrészt csökkentjük a munkásrétegek csekélyeségi érzését és a pályaválasztás előtt állók idegenkedését a fizikai munkától.

A fiatal generáció elhelyezkedésénél fontos szerepet fog játszani a kivándorlás is, elsősorban Palesztinába. Tisztában kell azzal lennünk, hogy a legtöbb kivándorló is csak mint fizikai munkás helyezkedhetik el. Aki pedig csak azért megy Palesztinába, hogy

ott megéljen, az helyesebben teszi, ha itthon marad. Megkísérelhető itt is meghonosítani az elsősorban Palesztinában dívó kollektív életformát (kvuca, kibbuc), amely gazdasági viszonyokkal szemben a legellenállóbbnak bizonyult. Érzésem szerint azonban a mi körülményeink mellett ez nem vezetne eredményre. Annál nagyobb lehetőségeket látok a kevésbé szoros termelő szövetkezetekben, amelyek a kisgazdaságok előnyei mellett azoknak hátrányait legnagyobb részt kiküszöbölik. Ezenfelül a mi speciális helyzetünkben a szakoktatást is erősen támogathatják.

Összefoglalva a mondottakat: 1. állasközvetítő és 2. pályaválasztási tanácsadó felállításában, 3. szak- és egyéb oktatásról való gondoskodásban és 4. termelő szövetkezetek létrehívásában látom az eszközöket, melyekkel a fiatal generáció elhelyezkedése megkönnyíthető.

KÖNYVEK

(—) **Az érvényesülési lélektan.** (Két tanulmány. Írták: dr. Balázs Dezső és dr. Hajnal Richárd.) Két egymástól független tanulmány került egy könyvbe, amelyeket a két külön probléma egy közös eleme tart valahogyan össze. Balázs Dezső „A bűn és a siker” címen, Hajnal Richárd pedig „A nő érvényesülése” c. tanulmányban magyarázzák az érvényesülési lélektanának egy-egy igen érdekes probléma-komplexumát. Mindketten analitikus álláspontból közelednek a témájukhoz. Balázs az avatott és képzett kriminológus elméleti és gyakorlati felkészültségével elemzi először a bűn fogalmát, rámutatva annak a kollektívumban rejlő gyökereire, majd a társadalomellenes egyének három főtipusát rajzolja meg: a kriminális karakterű egyént, a pszichotikus bűnözőt és a neurotikus karaktert, megmagyarázva, hogyan keresi mindegyik a bűnön át az érvényesülést. Nagyon érdekesek és találóak a kalandorról, a homoszexuális bűnözőről, a gengsterről stb. adott pszichoanalitikus fejtegetései. A tanulmány rendkívül instruktív és szerzőjének nemcsak nagy tanultságáról, hanem önállóságáról is tanúskodik. — Hajnal, a másik tanulmányban a nő érvényesülésének lélektani magyarázatát adja. Kiválva a nő biológiai, pszichológiai és szociológiai helyzetét meghatározó adatokból, kimutatja, hogy az anya-feleség-típustól a prostituálton keresztül a dolgozó nő típusáig minden nőnél az érvényesülésre törekvés nem egyéb, mint kompenzáció-keresés a férfi túlértékelt-

sége és a nő alárendeltsége, illetőleg a nő alsóbbrendűségi érzése ellenében. Hajnal nagy felkészültséggel és világos előadással győzi le a téma nehézségeit. — Mindkét tanulmány nyeresége a gyakorlati lélektani irodalomnak.

—

(—) **Pap Izsák: „Patai Edith a költő”**
Nincs nehezebb dolog, mint lírikust magyarázni, pláne zsidó lírikust. Erre a nehéz feladatra vállalkozott kis esztétikai tanulmányában Pap Izsák, amikor Patai Edith eddigi költői terméséből ki-elemzi azokat a motívumokat, azokat az elemeket, azokat a gondolat- és érzés-mozgató élményeket, amelyek költeményeinek mélyén megbújnak, hogy azután azoknak szemünk előtt való szintézisbe fogásával élénk stilizálja a költő, az eminenter zsidó lírikus poeta-egyéni-ségét. Nagyon helyesen állapítja meg Pap, hogy Patai Edith költészetének zsidó jellegét nem költeményeinek tárgya, hanem világlátásának és világerzésének módja adja meg: a tragikus ágrólszakadtság fájdalma, a Mindenségbe olvadás ellágyuló kívánása, az élet értékelése, a haláltól való féltelme, az anyaság küzdelmességének alázatos vállalása, a honát vesztett zsidóságnak a vallási és népi közösségben való önmagára találása stb. stb. Pap Izsák a rezonanciára hangolt lélek érzékenységgel fog fel minden hangot és minden akkordot, ami Patai Edith költészetéből kicsendül. Az elmélyedés lelkessége, a kincskeresés szenvedélyessége fűti melegeg, szinte rajongóan ünneplővé a kis tanulmányt, mely mindenképenmélto tárgyhoz.

Igy pusztul ki egy vármegye zsidósága... Veszprémmegye a statisztika tükrében

Megdöbbenő cikket olvashatunk a „Magyar Statisztikai Szemle” legutóbbi számában. A tanulmány Veszprémmegye statisztikai adatait dolgozza fel. A zsidóságra vonatkozó adatok olyan megrázóak, hogy igen komolyan kell foglalkoznia velök minden illetékes tényezőnek. Veszprém ugyan csak egy vármegye, de amint egy pohár tenger-víz mutatja az egész tengert, úgy egy vármegye zsidóságának pusztulása is rámutat az egész ország zsidóságának sorvadására.

Veszprém vármegye zsidóságának számaránya a statisztika szerint a következőképpen alakult:

év	a zsidó lakosság száma	%
1787	2.751	1.9
1804	3.716	2.8
1825	6.243	3.7
1840	7.004	3.6
1850	9.804	5.4
1857	10.877	5.7
1869	11.475	5.7
1880	11.300	5.4
1890	11.220	4.7
1900	9.343	4.2
1910	8.282	3.6
1920	7.312	3.4
1930	5.932	2.1

Ime számszerint a felére és százalék szerint még ennél is nagyobb mértékben apadt ennek a vármegyének zsidó lakossága. Hova tűnt el? Elköltözött, kitért, elvándorolt. De még nagyobb baj, hogy a halálozások száma erősen meg-

haladja a születéseket.

1879-ben csak Veszprém-ben 72 születés, 35 halálozás, míg 1931-ben már csak 9 születés, 18 halálozás — egyenesen megdöbbenő számok.

Ne gondoljuk azonban, hogy talán a megye zsidó lakossága a székhely felé orientálódott, mert Veszprém városának a zsidóságra vonatkozó adatai éppen olyan szomorúak:

év	a zsidó lakosság száma	%
1814	310	—
1825	619	6.8
1880	1685	13.4
1890	1538	12.2
1900	1275	11.3
1920	1121	7.2
1930	850	4.8

Vagyis ötven év alatt Veszprém városának zsidósága a felére csökkent és míg 1880-ban a lakosságnak még 13.4 százalékát tette, addig 1930-ban csupán 4.8 százalékát.

Dr. Kovács Alajos, az Orsz. Statisztikai Hivatal nyug. elnöke, a cikk írója, akinek „zsidóbarátságát” már „A zsidóság statisztikája” című jeles munkájából ismerjük, ezt a megjegyzést fűzi hozzá:

— Általános jelenség ez (tudniillik a zsidóság pusztulása) már nemcsak a Dunántúl, hanem az egész országban. A zsidóság úgyszólván mindenütt kihalófélben van, a halálozások száma a zsidóság között állandóan meghaladja a születéseket...

Mikor a vádlott írja a törvényszéki tudósítást

Először: „Förtelem!” - azután: „Megállni, urak, megállni!”

A „Zsidó Élet” el volt tökével, hogy abban a rágalmazási pörben, melyet Heller professzor az „Egyenlőség” ellen folytat, mindaddig tartózkodik minden véleménynyilvánítástól, amíg a folyamatban levő ügyről a magyar bíróság döntő szava el nem hangzik. Pedig ez az ügy kiválóképpen a „Zsidó Élet”-nek is ügye. Mi lepleztük le legelőbb azt az eljárást, amely Stern Samu bosszújának feláldozta a Rabbi-képző komoly érdekeit. A „Zsidó Élet”-ben jelent meg a nyílt levél, amely az egész ügynek közép-pontjába került.

De idézzük csak vissza olvasóink emlékezetébe az előzményeket. 1934-ben Stern Samu előállt azzal a tervével, hogy a budai hitközséget beleolvasszta

a vezetése alatt álló pesti hitközségbe. Pártot toborzott. A toborzó körút során Heller professzort is felszólították, hogy írja alá azt a javaslatot, mely a két hitközségnek gazdasági egyesítését követeli. A professzor az aláírást megtagadta azzal a megokolással, hogy a politika előterébe lépni nem kíván. Erre megfenyegették, hogy ez a magatartása tanszékebe fog kerülni. A fenyegetést valóra váltották: Guttman Mihály igazgató, hivatkozva Székely Ferenc vezér-

lőbizottsági elnökre elvette Heller professzortól azokat az órákat, amelyekben ez a Rabbi-képző Intézet növendékeit a Szentírás megértésére és megbecsülésére oktatta. Erre Heller Bernát lapunk hasábjain tette közzé azt a nyílt levelet, mely miatt az „Egyenlőség” a professzorra a legvadabb vádak özönét zúdította.

Ámbár tehát a mi ügyünkről is volt szó, mégis állottuk eltökélésünket. Eljárásunkban követtük dr. Bárdos Györgynek, Heller professzor jogi képviselőjének példaadását, aki ellentállt minden kísérletnek, hogy a törvényszéki tárgyalásról a nyilvánosságot könyvatos útján tájékoztassa.

Ellenben mit tett az „Egyenlőség” vádlott szerkesztője? A tárgyalás után személyesen megkérte a könyvatosnak jelenvolt tudósítóját, hogy a perről a napilapok részére ne adjon ki közlést. A későbbiek folyamán kiderült az, amit — ismerve a szereplő személyeket — előre lehetett volna látni: az elhallgattatásnak egyetlen célja az volt, hogy a tárgyalásról csak a pörbe fogott lap közölhesen tudósítást, természetesen a maga szokott szellemében. Ezzel be nem érve, az „Egyenlőség” legutóbbi számában újabb kirohanást intéz Heller professzor ellen. „Förtelmesnek” mondja vádjait. „Förtelem” — erős szó. Magunk nem használtuk volna. De talál. Találja nem ugyan Heller professzor vádjait, de méltán találja azokat a cselekményeket, melyek Heller professzort fellépésre készítettek. A vádlott kénszerít bennünket, hogy felhagyva tartózkodásunkkal, az ő törvényszéki tudósításának hézagait kitöltjük, „tévedéseit” helyreigazítsuk.

Mi még a tárgyilagosság teljes hiányával szemben is tárgyilagosaak akarunk maradni. El kell ismernünk, hogy az „Egyenlőség” tudósításában egy-egy kiszakított szó talán megfelel a valóságnak. De a tudósítás egészben eszünkbe juttatja a hirhedt talmudhamisítókát, kik látszólag szintán híven idéznek hazug cikkeikben és könyveikben a Talmudból, csak hogy az idézeteket úgy csoportosítják, mondataikat úgy illesztik, csontkítják, hogy végeredményben az idézet nem azt mutatja, amit az eredeti mond, hanem azt, amit a hamisító bele akar magyarázni.

Kedjük a kiegészítendőkön:

I. Dr. Bárdos György megcáfolta, hogy akár közérdek, akár jogos magánérdek igazolná a valódiság bizonyítását, mégis hozzájárul a valódiság legteljesebb bizonyításához, nemcsak hozzájárul a védelemről megnevezett tanuk megidézéséhez hanem maga részéről is ragaszkodik azoknak kihallgatásához.

Tátralomnicz — Tulipán — Villa

Elsőrendű háza a központban, másfélholdas park közepette, előszobában: 35-38 Kc., főszobában: 45-55 Kc. Kitűnő rituális konyha, hunfalvi főrabbi állandó felügyelete mellett!

Tulajdonos: Korach Regina

2. Dr. Bárdos György az „Egyenlőség”-nek azzal a vádjával szemben, hogy Heller professzor oky szellemben tanított, mely a Rabbiképzőben meg nem engedhető, felolvasott egy levélből, melyet Guttman Mihály, a szeminárium mai igazgatója intézett Heller professzorhoz: „Az Ön szelleme és lelke mindenkor a mennyei szentség felé irányult és az egyetemes zsidóság lelki kincsei felé”.

3. Az „Egyenlőség” azt írta Heller professzorral, hogy őt a tanári kar egyértelmű határozata zárta ki a Rabbiképzőből. Ennek a hallatlanul súlyos vádnak igazolására hivatkozik a Rabbiképző tanári kara 1935. szept. 1-én tartott alakuló értekezletének jegyzőkönyvére. A vádlott kifejezti tudósításából, hogy ezt a védekezését szíjjelfoszlatta a vád azzal, hogy már aug. 15-ről kelt az a levél, melyben Guttman igazgató Heller professzornak tudtára adja, hogy tovább nem taníthat — aug. 15-én, olyankor, amikor a tanári kar legtöbb tagja nem is sejtji, mint készül a bosszú műve.

Helyreigazítani való is akad. A vádlott tudósítása azt a hiedelmet akarja kelteni, mintha Heller professzor a felolvasott és csatolt levelekkel kérkedve azt kívánna igazolni, hogy „Heller tudományos működése általános elismerést aratott”. A valóság az, hogy Heller professzor a hozzáintézett nyilatkozatokból azokat a részleteket emelte ki, amelyekben volt tanítványai bizonyoságát tesznek Heller professzornak az „Egyenlőség” által becsmért tanítói szelleméről, pl. ekép: „tudjuk, hogy mit jelent Heller professzor működése Rabbiképzőnk tudományos hírnevének s mit jelent az ő nevelő, példaadó egyénisége, tanítása, lényge, jelenléte nekünk, kiknek ő tudós mintaképünk és élő lelkiismeretünk”.

Ujabb támadásában az „Egyenlőség” olybá tünteti fel Heller professzort, mint aki a Rabbiképző becsületét, tisztességét, hírnevét veszélyezteti. Heller mindenkor csak gyarapította a Rabbiképző becsületét és tisztességét. De vajjon örökös-e a Rabbiképző becsülete és hírneve fölött az a szellem, mely Kecskeméti Lipót, a Rabbiképzőnek dicsőségét, az erdélyi magyarság egyik példaadó vezérét a Rabbiképző vezérlebbizottságának felülmulthatatlan magyar tagját arra kényszerítette, hogy mint nem magyar állampolgár mondjon le vezérlebbizottsági tagságáról? Ez a méltatlanság soha nem gyógyuló sebet ejtett a nagy magyar rabbinak szívében, amint ez kifejezhető Heller professzorhoz intézett, a periratokhoz csatolt levélből is. S vajjon a Rabbiképző becsülete és hírneve gyarapodott-e azzal, hogy Mahler Ede jóhiszemű összetévesztését felhasználva,

téves tanúság alapján jelöltetett az igazgató fia a Rabbiképző tanszékére? S vajjon a Rabbiképző hírneve és becsülete fölött öröknek-e azok, akik szentségtelen játékot űzve a Szentírás tanításával, kortesszolgálatok jutalmául osztogatják és kortesszolgálatok megtagadásának büntetéséül elveszik a bibliai órákat?

Hálások vagyunk az „Egyenlőség”-nek, hogy visszaadta a „Zsidó Élet”-nek a szólás szabadságát, amelyről önként lemondunk. Most már élünk ezzel a szabadsággal s élni akarunk vele ezentul is, hogy a megtévesztett közvéleményt visszavezessük az igazsághoz.

•
És még egyet! Az „Egyenlőség” tegnapi számában — a Heller-perre is utalva — ártatlan szemforgatással írja: „Megállni, urak, megállni!”

A sorrend tehát a következő: 1. A korteshadjárat hevében kortescéliből belegázol egy világhírű tudós papi becsületébe. A kortescél szentesíti az eszközöket! — 2. A kipellengérezett papi bíróság előtt keresi az igazát, mire a vádlott felháborodottan vágja oda: „Förtelem!” — 3. Erre jön váratlanul a jakóbi hang: „Megállni urak, urak, megállni!”

Helyes: „megállni!” De „kezdjék előbb a — vádlott urak...”

Tisobeov

Július 28-án (Áv 9.) a szerencsétlenségek betetőzésének emlékére súlyos böjttel egybekötött gyásznap. A hagyomány szerint e napon pusztult el mind az első, mind a második Szentély, e napon esett el Bétér és szántották fel a Szentvárost.

Az előző nap délutánján (július 27. = Áv 8.) előbb vacsorázunk és csak utána imádkozunk minchál, amelynél a tachánun, miként tisobeov napján is elmarad, mivel a hagyományos magyarázat szerint a Szentírás (Siralma 1, 15) (gyász)-ünnepnek nevezi e napot. Naplemente előtt földre ülünk és lehetőleg egymástól elkülönülve fogyasztjuk el az étkezés határidejét jelölő (szüdő hámafszeketh) lakomán a hamuba mártott, keményre főtt tojást.

Este a templomba megyünk, ahol a gyász jelül hiányzik a frigszekevény elől a függöny (Siralma 2,17: biccá emrotho, a hagyomány szerint bízzá purporijo seló — szétépte bíbor köntösét; ugyanazért nem öltünk tallithot reggel.) Miután cipőnköt levetettük a gyeritya gyér világa mellett (Siralma 3,6: bómáchásákkim hósváni-sótéségbe tászfított.) halk, vontatott hangon máárvót

imádkozunk, majd bús, fájdalmas hangon Jeremiás siralmait zokogjuk el. A Mogen Avrohom (Órach Chájim 490 végén és 549 elején) az Echo olvasása előtt halkán ál mikro megillo áldást kell mondanunk.

Reggel nem öltünk tallithot és nem vesszük magunkra vallásos díszünket (Jöchezkel): a töfillint; a sömóné eszrében az előmádkozó szokott helyen ánénut mond, de a birkáth kóhánim elmarad, mivel ez a papi áldást helyettesíti; áldást azonban gyászoló pap nem oszthat, már pedig ma mindenki gyászol. A töfilló után fél-káddis, tachánun és él erech appájim elmarad. A Tórához három egyént hívunk fel és olvassuk: M. V. 4, 25—40. Egyes vallásos, tudós emberek a Tóra fölött mondandó áldás előtt halkan bóruh dájon hoemethet mondanak. A felhívottak részére miseberách nem mondható. Ez alkalommal nem a máftir felhívása, hanem a háftóra olvasása előtt mondunk fél-káddist. (I. Klausner: Minháгим). Pófétaí lecke: Jirmó-johit 8, 13—9, 23, Echo dallamán. Mind a tórabeli, mind a prófétaí leckének tartalma az, hogy ha Izráel nem jár Istennek tetsző úton, akkor elpusztítja országát, a népet pedig számkivetésbe hajtja. A Tóra visszahelyezése után Jeruzsálem pusztulását sirató gyászdalokat (Kinóth) éneklünk; utána ásré uvolöcijon, de elmarad lámnáccéach és az imát befejező napi zoltár (sir sel jom), mivel a Szentély pusztulásának napján nem mutathattak be áldozatot.

Odahaza délig semmiféle munkát nem végzünk, tanulni is csak olyan szentírásí, talmudí részeket szabad, amelyek fenytésről és gyászról szólnak. (Jeremiás, Jób, Echo Rabbothi, Jeruzsálemi Táánith traktátusának vége, valamint Gittin 56, amelyek a Szentély pusztulásáról szólnak, továbbá Móéd koton vöelu mögálechin fejezetét és Hilchot ávélutthot).

Minchánál tallithot öltünk, töfillint vesszünk fel és előbb azokat a részeket imádkozzuk el, amelyeket a reggeli imából kihagytunk (korbonóth, amizmór sir chánukkáth, sir sel jom), utána kóriáth sómá, ásré, fél-káddis. Tóroalvás: vóchál (M. II. 32, 11-14 u. o. 34, 1-10) 3 félhívott előtt, máftir, dirsu (Jes. 55, 6-56 8). A sömóné eszrében völrusolájim áldásmondattál beiktatjuk náchémvigasztalásról szóló imarészit

Miután otthon egy keveset falatoztunk, megáldjuk az ujhodat. Ha e napon circumcisio fordulna elő, úgy azt a kinóth után végezzük, mivel ez örömaktus. A tisobeovot követő nap déli 12 órájáig a böjttől kivéve a gyászra vonatkozó minden vallásos meghagyás érvényben marad.

Klein Gyuláné halála

A jótékonyági intézményeinket szinte pótolhatatlan veszteség érte. Klein Gyuláné szül. Popper Adél, Klein Gyulának, a Magyar Általános Hitelbank volt alelnökének neje július 14-én éjjel a jótékonyágnak szentelt élete 67-ik, boldog házasságának 46-ik esztendejében elhunyt. A karitativ élet minden megnyilatkozásában ott lehetett érezni segítő kezét és majdnem öt évtized óta egyik áldozatkész patronája volt minden zsidó jótékony ügynek. Vezető pozíciót foglalt el utolsó lehetéig a Minoszbán és a Mikéfénél, különösen szeretettel karolta fel az ifjúság sorsát és bőkezűen támogatta a gyermekvédelmi intézményeket. Előkelő, kiterjedt családot borított mély gyászba hosszú szenvedés után bekövetkezett halála. Férje, három fia: dr. Klein István, Klein Ferenc és dr. Klein Pál fájdalomában osztozik az a megszámlálhatatlan sok egyén és intézmény, amely majdnem 50 éven keresztül élvezte jótékonyait. Július 16-án, csütörtökön délb. temették a rákoskeresztúri zsidó temetőben a részvét impozáns megnyilvánulásai közben.

A főváros politikai, társadalmi, gazdasági és karitativ életének igen sok előkelősége jelent meg az általános tisztelét övezte nagyszonyú végtisztességén. Linetzký Bernát főkántor és a kórus meghatározó gyászéneke után dr. Hevesi Simon pesti vezető-főrabbi méltatta az elhunyt soha el nem évülő érdemeit és jócselekedeteit, azt a kitölthetetlen irt. melyet elmúlásával maga után hagyott. Dr. Stein Emil kormányfőtanácsos, vezérigazgató a

Mikéfé elnöke méltatta ezután meghatottsággal küzdő közvetlenséggel Klein Gyulánéknak a mezőgazdaság felé igyekvő zsidó ifjúság érdekében három évtized nehéz küzdelmei közben kifejtett szeretetteljes munkáját és határt nem ismerő áldozatkészességét. A család kérelmére a

többi intézmények, melyek a Megboldogult gondoskodását élvezték, elállottak a búcsúsztól. Mélyen megindulva távozott a gyászoló közönség a sírtól, Klein Gyuláné legkedveltebb két intézménye: a Mikéfé kertésztelepe és tanoncotthona nővendégeinek hosszú sorfala között.

Zsidó áfium

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakó-képű, állastalan tanár

— Hát hiszen igaz van, tanár úr, belátom, hogy a zsidóságnak nincs ma fontosabb és sürgősebben megoldandó problémája, mint a *zsidó ifjúság kenyérhez juttatása*. Azt is elismerem, hogy e téren, sajnos, a mi vezéreink nem sok sikert könyvelhetnek el a maguk javára. De viszont magának meg azt kell belátnia, hogy igazságtalanság volna ezért minden felelősséget rájuk hárítani. Ők látják, hogy baj van, érzik és tudják, hogy tenni kell valamit, de sem az általános gazdasági helyzetet, sem a jelenlegi zsidóellenes tendenciát, sem pedig az irányadó tényezőknél e kérdésben vallott, vagy ha nem is vallott, de érvényesített felfogását megváltoztatni, szóval azok irányításába döntően befolyni, nem áll hatalmukban. Már pedig, aki e kérdéssel foglalkozik, annak tudnia kell, hogy elsősorban, sőt első és utolsósorban a hatalmon múlik,

hogy marad-e a helyzet úgy, amint van, vagy lesz-e másképp is. Ezt Önnek be kell látnia.

— Maga most bizonyára azt hiszi, kedves direktor uram, hogy mivel előbb Ön adott nekem igazat, a viszonyosság kedvéért most én fogok Önnek igazat adni. Bármennyire is szeretném az udvariassági mérleget egyensúlyba hozni, ez esetben — őszintén sajnálom — nem tehetem. Mint ahogy nem oldhatom fel a felelősség alól azokat, akik tűzvész idején végignyargalják a falut, teletorokkal kiabálják, hogy „Tűz van! — tűz van! Oltsátok el a tüzet!” — de maguk úgy megbénulnak a rémülettől, hogy vödörhez sem tudnak nyúlani. Vagy talán olyan bárgyuk is tehetetlenek, hogy azt sem tudják, tehetnek-e még valamit a kiabáláson felül? Igenis, súlyos felelősség terheli a zsidóság mai vezetőségét ebben a kérdésben. És nem lehet felmenteni őt sem annak erkölcsi következményei alól, amit tesz, sem az alól, amit tenni elmulaszt. Persze, a saját tüzet-kiáltásától nem hallja meg, hogy már mások is vészt kiáltanak. Az ifjúság is felsikolt. Hangjában pedig nemcsak rémület, hanem a vészjelző számonkérés is megdübörög. Olvassák csak el a saját kormánypartí lapjait, már azok sem tudják ezt a hangot teljesen elnyomni.

— Sokszor meglepődtem már a maga mondásain, kedves tanár úr, de ilyen furcsát még sohasem mondott. Azt még megértem, hogy vád alá akarja helyezni a zsidóság vezetőit, mert Ön szerint nem teszik meg azt, amit tenniük kellene, de azt már semmiképp sem tudom megérteni, hogy azt is bűnkül rója fel, amit e kérdésben tesznek.

— Igen, mert önámítás és a zsidóság ámitása az, amikor el akarják hitetni, hogy pl. egy egységes ifjúsági szervezet szabályzatának kibocsátásával, összéíró iroda felállításával, az ön-

Klein Gyula a maga, fiai: **István, Ferenc, Pál**, unokái és az alulírott rokonság nevében mély fájdalommal tudatja, hogy hön szeretet hitvese

Klein Gyuláné

szül **Popper Adél**

jóságos életének 67-ik és boldog házasságának 46-ik évében jobblétre szenderült.

Drága halottunkat csütörtökön, folyó hó 16-án déli 1 óraker helyettük a rákoskeresztúri izr. temetőben örök nyugalomra.

Emlékét soha nem múltó kegyelettel fogjuk megőrizni.

Budapest, 1936. július 15-én.

Dr. Klein Istvánné, Klein Ferencné, dr. Klein Pálné menyei, **Popper Hugó, dr. Forbáth Imréné** testvérei **Popper Hugóné, özv. Popper Károlyné, dr. Forbáth Imre** sógornói, illetve sógora.

magukra legjobban illő, de más zsidó munkaadókra adresszált intelmekkel, már tettek is valamit az ifjúság kérdésének megoldása érdekében. Amítás, százaszorosán amítás és, bűnös maszlagolás, áfiummal való vétkes kábítás. És nem áfiomos beszéd-e az olyan, amely a zsidó magyarok polgári egyenjogúságának kivívását és törvénybeiktatását ünnepli akkor, amikor ezen az egyenjogúságon nap-nap után a legsúlyosabb sérelmek esnek, vagy amely a magyar nép józanságával és antiszemizmustól való mentességével vél enyhítő balzsamot önteni azokra a friss sebekre, amelyeket szerte az országban az antiszemita bunkók vernek?! És szabad-e a tisztánlátást így megzavarni a dolgok helyes világításba állítását így megakadályozni? Vigyázzanak a vezérek, mert már saját kibérelt pennáik írják le ezeket a szavakat: „Igen, véget kell vetni a rossz módszer következtében gyáva-ságnak látszó rezerváltságának és harcosságitációra kell indulni.” Mert már ők is kezdik észrevenni, hogy „rossz a módszer.” Én hozzáteszem, hogy bűnös is, mert ők tudják, hogy ez a módszer nem célravezető és mégis kitar-tanak mellette. Ezzel megtévesztik a zsidóságot.

— Nincs igaza, tanár úr, így kell beszélniök és ezeket kell mondanick, mert ha ez a bizalmuk és reményük sem volna meg, végleg kétségbees-hetnének.

— Hát végleg kétségbe is kell es-nünk, hogy ilyen vezetőktől kell vala-mit is várunk. Olyan vezetőktől, akik olyankor, amikor ég a fejünk fölött a ház, legfőbb gondjuknak azt tartják, hogy bérelt sajtójukkal önmagukról és praetoriánusaikról zengessenek ódákat. Azt hiszik, hogy az a zsidó fiatalság, „amely példátlan tömegnyomorban él és még tragikusabb, hogy árnyalatnyi valósínűsége sincs, hogy valaha is révbe kerüljön”, — hogy az a fiatal-ság elkábítható a különböző nagy és kis, országos és körzeti ELNÖKÖK-ről zengett füllelt magasztalásokkal, amikor ugyanabban a „független” sajtóban már azt is olvashatják, hogy fiaink „Gorkij-figurák lesznek egyné-hány év múlva és felelős zsidó körünk hiába mossák majd utólag kezüket.” Igaz, hogy ez a sajtó, mint mindig, most is csak színészkedik, hogy „meg-menthesse” a tőle elfordult zsidóságot...

— De hát az Istenért, ha nem te-hetnek semmit!

— Akkor lássák be, hogy nem oda-valók és adják át a helyüket.

— Miért távozzanak? Tessék nekik megmondani, hogy mit csináljanak?

— Nagyon kedves, éppen a maga vezetői azok, akik tanácsokat elfogad-nak. Hiszen azt sem bírják elviselni, ha valaki önállóan gondolkodik. Tudok esetet arra, hogy valakinek a válasz-tások idején egy teljesen politikamentes, önként vállalt és általa igen jól ellátott kulturális munka végzéséről le kellett mondania, mert a vezérek azt hallották, hogy az illető „ellenzéki” gondolkodású. Egyébként a tanácsadás-nak az ideje és lehetősége még nem is érkezett el. Amíg a bankhaltom a maga bűvkörében tudja tartani a tö-megeket alkotó, kritikátlan egyesek ez-reit, addig ők úgy sem fognak észre-térni.

— Mondok valamit, tanár úr, de ne haragudjék meg. Tudna Ön taná-csokat adni?

— Nézze, nem vérzem, még csak laposvágásnak sem sikerült. De tud-nia kell, hogy nem a tanácsokon for-dul meg a dolog, hanem a cselekedni akaráson, az igazi (nem látszólagos) önzetlenségen, a közért és a nem egyéni hatalmi pozícióért való becsületes és bátor küzdelmen. Tanácsot! Hát elő-zsör is, tessék az eseményeket és a helyzetet a maga igaz valósága szerint beállítani. Hogy ez megtörténhessék, tessék bizonyos illetékes címekre őszinte és bátor kérdéseket adresszálni. Ha reklamáljuk az egyenjogúságot, akkor először magunknak kell azt res-pektálni, tehát merjük megkérdezni, miért nincs! Hiszen mi sem respek-táljuk az egyenjogúságot, ha nem tiltakozunk a megvonása, vagy megta-gadása, vagy megcsorbítása ellen?! Meg kell tehát mindenekelőtt kérdezni, még pedig illetékes helyen, illetékes tényezőnek, olyan alkalommal és olyan formában, hogy a felelet is visszahan-gozzék: *Érvényben van-e még a zsidók polgári egyenjogúságáról szóló törvény? Ha igen, miért lehet annak tartalmát meghamisítani? Mit akarnak ez ellen tenni azok, akiknek feladata a törvé-nyesség fenntartása és megvédése? Tisztán akarunk látni és nem akarunk a magunk részéről tovább is egy ha-mis helyzet állandósításához hozzájárulni, mert tudni akarjuk, hogy ho-gyan és mire neveljük hát gyermekeinket.* Meg kell mondani, hogy nagy-múltú nemzetünk presztízse érdekében

kell tisztázni azt a kérdést: élő va-lóság-e az a törvény, vagy holt be-tűbe temetett tetem? Kényelmetlen ezt megkérdezni?! Hát azért tessék átadni a helyet! Mert csak arról a helyről hangozhatik el ez a kérdés. — Meg kell azután még kérdezni azt is, ugyancsak illetékeseknek és ugyancsak illetékesektől: *„Igaz-e, hogy az igaz kereszténység szelleme azt követeli, hogy a zsidó kezéből kiüssék a falatot, hogy a zsidót polgári jogaiban, emberi boldogulásának lehetőségeiben, erkölcsi magáltetésében, esztelges érdemeinek elismerésében háttérbe szorítsák, ke-resztény polgártársainhoz képest dimi-nuálják?”* Mert ez majdnem mindig a „keresztény magyarok érdekében” törté-nik. És ezt akkor és ott, annak és attól kell megkérdezni, amikor és ahol és akinek a válasza még áthatóbban és messzebbre hatóan hangzik, majd el, mintha mi százszor és ezerszer ismé-teljük el azt magunk között. Mert az a baj, hogy a hivatalos felekezeti sajtó eddig csak „kötőködött” és tisztelet-len hangon provokálta keresztény pol-gártársainkat, de sem ő, sem a neo-lógia vezetői nem tettek semmit e kérdé-s komoly tisztázására. Vagy azt his-zik, hogy félni kell ettől a válaszadás-tól? Én nem hiszem! De ha netalán tán... Eh, nem tudom elhinni! De akkor is, legyen tiszta helyzet! Nem, százszor és ezerszer nem, nem tudom elhinni, hogy azok, akik a nemzet és a kereszténység nevében jogosultak nyilatkozni, egyrészt elzárkóznának a vá-laszadás elől, másrészt pedig olyan vá-laszt adhatnának, amely a fennálló tör-vényekkel és a kereszténység igaz szelle-mével ellenkezzenek — ha a kérdés olyan faktor intézi hozzájuk, akinek szavaiból az egész magyar zsidóság képviselőinek bizonyossága érződik ki. Mer ha nem jönne felelet — a nemzet egésze és az európai kultúrközösség előtt az is felelet lenne! A helyzet mindenesetre tisztázódnék. Ezeket a kérdéseket pedig fel kell tudni és fel kell merni vetni. De akkor az egész magyar zsidóság sorsáért való felelő-ség tudata szükséges. Megvan ez a mai zsidó vezetőségben? — És ha meglesz ezekre a kérdésekre a felelet, akkor majd beszélhetünk a tanácsokról is, direktor uram, ha ugyan szükség lesz akkor még rájuk.

Spectator.

Zárda utcai s i r k ö t e l e p e m felmondása miatt, ottani raktárkészletemet július végéig

mélyen leszállított áron árúsítom

Löwy J. Budán II. Fő-u. 79. Tel.: 51-5-81. Telep: II. Zárda-u. 3. Margit krt. sarok

HIREK

NAPTÁR

Julius 18, szombat — Tammuz 28 (Heti-
szakasz: Mát ósz-má-zó, haftóra: Simu dö-
vár, Jerem 2 f. 4-28 v 3 f. 4, újhirdet-
és, 2. P-erek. szombat kimen: 822), — jul.
19, vasárnap — Tammuz 29. (erev ros-choder,
jom kippur kotov), — július 20, hétfő —
Ab 1. (ros-chodes), — július 21, kedd —
Ab 2, — július 22, szerda — Ab 3, —
július 23, csütörtök — Ab 4, — július 24,
péntek — Ab 5. (szombat bejöv: 7.30), —
július 25, szombat — Ab 6 (vabbosz chazon
hiszakasz: Dövorim, haftóra: Chazon,
Jesajahu, Jezs. 1 f. 1 — 27 v., 3. Perek,
szombat kimen: 8.15), — jul. 26, vasárnap
— Ab 7, — jul. 27, hétfő — Ab 8 (Tiso-
beov előesrje, Echo), — jul. 28, kedd —
Ab 9 (Tiso beov böjtje), — jul. 29, szerda
— Ab 10, — jul. 30, csütörtök — Ab 11,
— jul. 31, péntek — Ab 12 (szombat be-
jöv: 7.21.)

— **Ab hónapja.** A hónap tulajdonkép-
pemi neve Ab az idők folyamán szim-
bólikus jelentésű jelzöt kapott: „móna-
chém—vígasztalás”, mellyel azt az áhí-
tott óhajunkat akarjuk kifejezni, hogy
Isten, a mi jóságos Atyánk vigasztal-
jon meg bennünket mély gyászunkban
(mónachém ov). Ab újhirdjétől kezdve
a gyász súlyosabb és ezért az utolsó 9
napon, a szombatok kivételével, bor és
hús élvezetétől is tartózkodunk olyany-
nyira, hogy még az étkezés után is
valamint a havdoló szertartásának áldás-
borából is csak gyerek ihatik. Ha e
napokon circumcisió vagy pidjon habben
fordulna elő, úgy a hozzátartozókon kí-
vül a rituáléhoz szükséges tíz férfiven-
dégnek hús és bor élvezete meg van
engedve, még erev tisebeov napján is
déli 12 óráig. Július 25-én (Ab 6.) dö-
vörim szombatja; a haftóra kezdő szavai
ról sabboth chazon-nak nevezzük. Mivel
ez a szombat közvetlenül megelőzi tise-
beovot, — noha szombatban nem szabad
gyászolnunk, — mégis enyhített formá-

ban jelét adjuk nagy gyászunknak ab-
ban, hogy nem öltjük magunkra ünnepi
ruhánkat, a frigszekerény elé a hétköz-
napra függönyt helyezük, a haftórát az
Echo fájdalom dallamán énekeljük. A
fenyítő tartalmú haftórák emez utolsó
jához, valamint az első vigasztaló haftó-
rához jelentőségük hangsúlyozásának je-
léül a község rabbiját vagy valamely
más jámboréletű férfiút hívjuk fel.

— **40 éves találkozó.** Az Orsz. Izr.
Tanítóképző 1896-ban végzett növendé-
kei f. évi június 28-án 40 éves talál-
kozóra gyűltek a Tanítóképző intézeti he-
lyiségeiben. Halász Adolf üdvözölte az
egybegyűltek nevében az intézetet és
tanári karát. Dr. Szemere Samu igazgató
melegen köszöntötte az egykori tanítvá-
nyoknak az alma mater iránt megnyil-
vánuló szeretetét. Az összejövetelen
többek között dr. Csech Arnold, Fuchs
Vilmos, Halász Adolf, Krausz Jakab, So-
mos Péter, Sós Adolf és Varga Antal
vettek részt.

— **Dr. Kecskeméti György** — a „Pester
Lloyd” felelős szerkesztője. Dr. Friedrich
Tivadar kormányfőtanácsos, a német-
nyelvű magyar újságírás kiváló repre-
zentánsa, aki 54 évig dolgozott a „Pester
Lloyd” kötelékében és az utolsó 18 eszt-
endő alatt a lap felelős szerkesztője volt,
nyugalomba vonult. Vészi József főszer-
kesztő a lap július 15-iki számában meleg
hangon búcsúzott el régi nagyérdemű
munkatársától. Utóda a „Pester Lloyd”
felelős szerkesztői székében a lap eddigi
politikai főmunkatársa, dr. Kecskeméti
György lett. Aránylag fiatalon jutott meg-
becsülést jelentő új pozíciójába, de ki-
emelkedő publicisztikai képességei mi-
ndenképpen hivatottá tették erre az újság-
írói megismeretelésre. Írásaira a „Zsidó
Élet” megindulása óta felfigyelt e lap
olvasótáborára is, mely érdekléssel olvasta
éles logikájú cikkelt, külpolitikai tanul-
mányait és az általa szerkesztett „Zsidó
Világkrónika” c. rovatunkban megjelent
értékes helyzetképeit.

— **Fuchs Vilmos nyugalomba vonult.**
A hazai zsidó oktatásügy és általában a
felekezeti élet egyik kimagasló, közbe-
csült egyénisége vonult a napokban nyu-
galomba. Fuchs Vilmos szegedi igazgató-
tanító négy évtizedes érdemes műkö-
dése után, amelyből 35 esztendő a sze-
gedi zsidó iskolánál töltött, visszavonult
ez év végén a tanítástól. Ez alkalomból
nemcsak hitközségének vezetősége, ha-
nem azok a generációk is, amelyek az ő
tanításán épültek és váltak a haza és
vallásunk ragaszkodó, értékes fiaivá és
a helyi társadalmi élet különböző réte-
gei — felekezeti különböző nélkül —
meleg ünneplésben részesítették. A „Sze-
gedi Napló” is magasztással említi ér-
demeit és megkapóan örökíti meg azt a
jelenetet, amikor az utolsó hittanórán
elbúcsúzott tanítványaitól. Fuchs Vilmos
ünneplésében felekezetünk megtisztel-
ését látjuk és megnyugvással vesszük a
hírt, hogy továbbra is megmarad a sze-
gedi chevra kadisa titkári székében és a
szegedi hitközség főoktatóhelyettesi
tisztjében.

— **Vázsonyi Vilmosné balesete.** Dr.
Vázsonyi Vilmosné, a néhai nagy igaz-
ságügyminiszter özvegyét a múlt héten
sajnálatoz autóbaleset érte. Ebből az al-
kalomból meghatóan nyilvánult meg sze-
mélye iránt a magyar társadalom leg-
különbözőbb rétegeinek szeretetteljes
érdeklődése. Örömmel közölhetjük, hogy
Vázsonyi Vilmosné immár teljesen felgyo-
gyult a baleset alkalmával szenvedett
sérüléseiből.

— **„Mentsük meg hitközségeinket!”**
Ily cím alatt lapunk legközelebbi számá-
ban rendkívül érdekes és értékes cikk-
sorozat közlését kezdjük meg dr. Linksz
Izsáknak, a tudós közzei főrabbinak ava-
tott tollából.

— **Doktorrá avatás.** Dr. Szemere
Tamást, a Pázmány Péter Tudomány-
egyetem nagyképességű végzett növen-
dékét június 28-án avatták az orvostu-
dományok doktorává. Az új orvos fia dr.
Szemere Samu professzornak, a nagy híri
filozófus-esztétának, az Orsz. Izr. Taní-
tóképző tudós igazgatójának és nejének,
a Jurányi-utcai női felsőkereskedelmi
iskola kitűnő tanárnojának, a budai izr.
hitközség képviselőtestületi tagjának.

— **Silberstein Josua „jahnzeitja.”** Tam-
muz 25-n (július 15-én) délután Vácott
megkapó ünnepség keretében emlékeztek
a magyar orthodoxia egykori vezér-
egyeniségéről, néhai Silberstein Josua
váci főrabbiról halála évfordulóján hívei
és mindazok, akik kegyelettel őrzik em-
lékezetét. Egykori tanítványai elzarándokoltak sírjához és felidéztek a nagy
pap, nagy tanítómester és nagy ember
szellemét.

**A Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület (Mikéfé) elnök-
sége, igazgatóválasztmányja és tisztviselői mélyen megrendült szívvel je-
lentik, hogy az egyesület elnökszönya és fenköltleklü jötevője**

Klein Gyuláné urasszony sz. POPPER ADÉL

folyó hó 14-én hosszas szenvedés után visszaadta nemes lelkét Terem'őjének.
Nemes szívét hön szeretett családja és a Mikéfé között osztotta meg.
Csaknem 3 évtizeden keresztül jósággal és szeretettel fáradozott és áldozott
az intézményért és annak árváiért.
Dicső neve örökké hozzáfűződik egyesületünkhez, mely a nagy hűséghez
méltó hűség-gel fogja örökké az eltávozott Nagyasszony dicső és áldott emlé-
két megőrizni.

— **Háborúság pap és hitközsége között.** Lapunkban néhány héttel ezelőtt röviden már érintettük azt a kínos ügyet, melynek akkordját egy revolverdörrenés adta. A neveket akkor, nem óhajtván az ügyet a nyilvánosság előtt pertraktálni, elhallgattuk. Most azonban az ügynek egy mellékhatásával a büntető-bíróság is foglalkozott s az abban elhangzott ítéletet nemcsak a helyi újság, hanem több fővárosi lap is közölte. A tényállás a következő: A bajai zsidó hitközség papja ellen fegyelmi eljárást indított. Az ügy jelenleg még a pesti VI. községkerületi bíróság előtt folyik. A főrabbi ettől függetlenül Klein Rezső, Trafikant Károly, Schön Zsigmond bajai hitközségi tagok, valamint Temesvári Ignác, Tombi Józsefné és Urbányi László ellen azért, mert néhány egyént hamis tanúzásra kíséreltek rábírní fegyelmi ügyében, büntető-feljelentést tett. A bíróság Klein Rezsőt, Temesvári Ignácot és Tombi Józsefnét egy-egy hávi fogházra ítélte. A vádlottak fellebbeztek s az iratok majd csak akkor terjesztetnek fel a másodbírósághoz, ha a tárgyaláson most meg nem jelent Trafikant, Schön és Urbányi ügyében is ítélt a járásbíróság.

— **Szegény gyermekek nyaralása.** Az Izr. Szűnidei Gyermektelep Egyesület e hó 1-én és 2-án indította útnak a nyaralógyermek első csoportjait Dösjenőre és Balatonboglárra, kik 4—4 héti üdülnek a telepeken. Augusztus havában újabb csoportokat fog telepeire küldeni, mínt az igénylők száma sokkal nagyobb, mint az elmúlt évben. E nagy összeget igénylő akció céljaira ezúttal is kéri az egyesület a nemesszív emberbarátok segítségét. Adományok küldhetők az Angol Magyar Bank Rt. és a Magyar Ált. Hitelbank Rt. központjánál levő folyószámlájára, valamint a 25.418. számú postatakarékpénztárnál levő csekkszámlára.

— **Készülődés az Aguda világkongresszusára.** Londonból jelentik, hogy az Agudász Jiszróél központi tanácsát és rabbi-tanácsát augusztus 4-re összehívták Marienbadba a jövő évben Jeruzsálemben tartandó világkongresszus előkészítésére.

— **Kérem.** A „Zsidó Élet” olvasóit tisztelettel kérjük: méltassák figyelmükre a Budai Menházegyesületnek lapunk mai számában közzétett figyelmeztetését. Ehhez hozzáfűzhetjük, hogy a Menházban havi 100 pengő fizetése ellenében olyan öreg urak is elhelyezhetők, akik az alapszabályok szerinti ingyenes befogadásra nem számíthatnak. Ezidőszereint 2-3 ilyen hely vár betöltésre.

A „Mikéfe“

július 7-én tartotta 94. évi rendes közgyűlést a Pesti Izr. Hitközségnek ez alkalomra virágokkal feldíszített közgyűlési termében. Mint minden évben, úgy ezúttal is nagy tömegben jelentek meg az egyesület tagjai, valamint az egykori növendékek. Hivatalosan képviseltette magát a m. kir. Földművelésügyi Minisztérium Dr. Kund Ede Zoltán miniszteri tanácsossal, az Országos Ipar-egyesület dr. Naményi Ernő igazgatóval, az Orsz. Izr. Iroda Szántó Jenő alelnökkel, a Pesti Izr. Hitközség Nagy Andor előljáróval, a Budai Izr. Hitközség Kriszthaber Adolf elnökkel, a Budai Chevra Kadisa Deutsch Simon titkárral. Képviseltették magukat az összes jótékony célú intézmények is. Dr. Stein Emil elnök napirend előtt üdvözölte a kiküldötteket és nagy szeretettel emlékezett meg dr. Hevesi Simon vezető-főrabbról, az egyesület díszelnökéről, aki az egyesület érdekében ez évben is odaadással tevékenykedett. Sajnálattal fejezte ki, hogy az egyesület kiváló társelnöke: Klein Gyuláné betegsége miatt nem jelenhetett meg a közgyűlésen, majd kegyelettel hódolt az ez évben elhunyt vezetőségi tagok emlékének, első helyen emlékezve meg néhai Adler Gyuláról, aki 1878-tól volt a Mikéfe vezetőségi tagja, továbbá maróthi First László, báró Tornyai Dezső, Sándor Pál, Székely Ferenc, dr. Gábor Gyula és Schwarcz Gyula elhunyt igazgató-választmányi tagokról. Megnyitó beszédében rámutatott az elnök a pénzügyi kibontakozás módjaira, mely elsősorban a telkek értékesítésével, az adósságok kifizetése által érhető el. A fejlesztés azonban megkívánja a társadalom hatékonyabb segítségét, mert csak így tudja keresztülvinni a kertészképzőtelep növendékeinek létszámemelését, valamint az ipari tanoncotthon létszámának megkétszereződését, mely utóbbira nagy-szerű lehetőség mutatkozik a Hermán-úti új tanoncotthonban, mely a kor követelményeinek minden tekintetben megfelelő lesz, melyben templom és egy új intézmény: a legényotthon is hajlékot kap. A nagy hatást kiváltott elnöki beszéd után Kertész Ödön egyesületi igazgató ismertette az évi jelentést és a zárszámadásokat. Beszámolt az ipari tanoncotthon működéséről, a kertészképzőtelep iskolájáról és különböző üzemi ágairól, a társadalmi akciókról, a tagok és pártfogók támogatásáról és a különböző kulturális és szakbizottságok tevékenységéről. A közgyűlés a mérleg elfogadásával a felmentvényt egyhangúlag megadta, majd az elnök mély hálóját

fejezte ki a m. kir. földművelésügyi- és a m. kir. iparügyi minisztériumnak, Budapest székeséfvárosnak, a pesti és budai hitközségnek és mindkét hitközség szentegyletének, továbbá a Tébé-nek, a vidéki hitközségeknek, a fővárosi iparvállalatoknak és a nemeslelkű magánosoknak támogatásáért, amelyben az egyesület intézményeit ez évben is részesítették. Dr. Deutsch Ernő méltatta szerzett tapasztalatai alapján mindkét intézmény kulturális munkásságát, elismerését nyilvánította a növendékeknek és az oktatóknak egyaránt, de elsősorban az egyesület közszeretben álló elnökének: dr. Stein Emilnek. A jövő évi költségvetési előirányzat elfogadása után az elnök ismételen a jelenlevők segítségét kérte a jövő nagy feladataihoz és a mindvégig lelkes hangulatban lefolyt közgyűlést bezárta.

— **Halálozás.** Dr. Vajda Vilmos fővárosi ügyvéd, emléklapos főhadnagy, 43 éves korában, hosszú szenvedés után június 30-án elhunyt Budapesten. Gyászolják: felesége, szül. Rosner Boriska, egyetlen leánykája és nagyszámú hozzátartozói.

— **Dr. Feuchtwang wieni főrabbi halála.** Dr. Feuchtwang Dávid, a nagyhírű wieni főrabbi július 5-én 72 éves korában szívszélhűdés következtében elhunyt Bécsben. A neves nikolsburgi főrabbi fia volt és annak 1892-ben bekövetkezett halálakor követte őt rabbiszékében. 1903-ban Wienbe költözött, ahol mint pap, hitoktató és hitszónok működött és jelentős propagandisztikus és tudományos tevékenységet fejtett ki. Dr. Chájesz halála után előbb ideiglenesen, majd véglegesen főrabbiává választották. Múlt évben tüntették ki az I. osztályú érdemkeresztjével. Július 7-én temették óriási részvét mellett.

— **Tizenötezer szegény leányul zsidó gyermeket látnak el nyáron.** Varsóból jelentik, hogy a zsidó „TOZ” elhatározta, hogy az idén 29 gyarmatot és 26 ügynevezett félgyarmatot létesít, amelyeken 14,589 üdülésre szoruló szegény gyermekről gondoskodnak.

— **Segítség!** Valamikor jobb napokat látott zsidó család nagy nélkülözések között tengeti életét. Az apa mint temető-munkás dolgozik évenként 2-3 hónapig, amíg munkája akad, hogy éhen ne haljanak. A sok gyermek közül 16 éves leánya évek óta beteg, gyengélkedő állapotában is tanul és legutóbb feltűnt egy gyorsíróversenyen. Kérjük a jó embereket, vegyék őket pártfogásukba és segítsenek rajtuk pénzzel, vagy természetbeni adománnyal. Címük: Grosz Mózes Budapest, VIII., Balassa-u. 11.

A szidra margójára Mátosz-mászé

Irta: **dr. Rubinstein Mátvás**
szekszárdi főrabbi

„Is ki jiddor neder lóhasém ó hisóvá sövü leeszor isszor al nafisó ló jachél dövéör köchol hajócié mipiv jaászeh — Ha valamely férfi fogadást fogad az Örökkévalónak, vagy esküt tesz, hogy kötelezze magát valami kötésre: meg ne szegje az ő szavát, amint az ő szájából kijött, egészen úgy cselekedjék.” A becületesség külön vallási törvény. Igaz legyen az ember felebarátjával szemben: „Ne hazudjatok.” „Ne esküdjétek hamisan.” S igaz legyen az ember Istenével szemben, „meg ne szegje vele szemben — az ő szavát.”

S mikor a vallás ily nyomatékkal kívánja az igazlelkűséget s a zsidóság a reprezentánsaiban bebizonyította, hogy milyen roppant kényesen veszi az eskü szentségét, így pl. a 13-ik században Párisban élt Rabbi Jechiel egy disputáció alkalmával még egy nyilvánvaló igazságra is megtagadta az eskü letételét, — hogyan történt az, hogy a középkorban külön, szörnyű átokkal tetézett esküformát állapítottak meg a zsidó hívő részére?

Mivel kevésbé ismeretes, ideiktatjuk Dubnov művéből ezt a minden emberi méltóságot megcsúfoló középkori relikviát: „En... zsidó — így szólt — esküszöm az élő Istenre, a szent Istenre, aki az eget és földet és mindent, ami ezeken van, teremtette, hogy ebben az ügyben, melyben a keresztény vádol, ártatlan vagyok. És ha bűnös vagyok, nyeljen el a föld, mely Dátánt és Ábront elnyelte. És ha vétkezes vagyok, szélhűtés s belpoklosság leljen meg, mely a szíriai Namant Elizeus eszedklésére elhagyta és Gehazit, Elizeus szolgáját megszállta. És ha vétkezes vagyok, nyavalyatörés, vérifolyás és hirtelen gutaités érién és a véletlen halál ragadon el testestül és lelkestül és vagyonostul és Ábrahám bekelébe soha ne juszak. És ha vétkezes vagyok, Mózesnek a Szinai hegyen nyert törvénye semmisítsen meg és mindazon írás, mely Mózes öt könyvében van írva, szegényítsen meg. És ha ez eskü nem való s nem igaz, törüljön el Adonaj és Istenségének hatalma.”

Ez volt a középkori zsidó eskü. A gyűlöletnek s elvakultságnak kétségtelenül része volt megalkotásában — de 13-é lehetett benne a Kol Nidré-nek is, a szent jomkippuresti imának, amelyben a hívő előre hatálytalanítja az egész évben teendő fogadalmakat s esküket.

De hogyan is egyeztethető össze a Kol Nidré igénnel, amely a tett esküre kategórikusan kijelenti: „meg ne szegje az ő szavát”? Az illetékes magyarázat (Toszeft) szerint itt nem viszonylagos, embernek embertársára vonatkozólag tett esküről van szó, hanem oly esküről, mely magára az eskütevőre vonatkozik. Talán az is lehetséges, hogy a Kol Nidré-ben netáni, esetleg feledésbe ment esküről s fogadalomról van szó, amely nem volna kötelező, de amely alól tiláradó szent buzgalomában szintén fölmenteni akarja magát a hívő.

Az eskü szentsége a legszigorúbban kötelező Izrael fiára. Nemcsak a hamis eskü a legnagyobb bűn, de vétkeknek számító a való uolagra való hiábavaló eskü is, mert az Isten nevét hiába is kiejteni, tiltja a Tízparancsolat.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Emelkedett...

Hivatalos és nem hivatalos pesti hitközségi megnyilatkozások, beszédek, cikkek, interjúk, mind-mind arról sírják el jeremiádjukat, hogy napról-napra emelkedik, nő a megkeresztelkedő zsidók száma. Az utolsó félévben is ötven százalékkal emelkedett. Hm, hm... hát miért jajognának most? Már nem hangoztatják többé, hogy: „Sebaj, csak hulljon a fergese...”? Vagy talán rájöttek, hogy nem is csak a fergese hull?

Hát bizony nagy baj, súlyos, súlyos csapás a zsidóságra, hogy soraink ritkulnak, hogy egyre csak pusztulunk, veszünk. Pedig igazán érthetetlen! Hát nem csinálták meg az ifjúsági egyesületek központi szervezetének a szabályzatát, nem neveztek ki minden körzetbe egy-egy titkár káplánt, nem írták össze az állástkereső zsidó ifjakat, nem költötték eleget a zsidó sajtóra, az énlőki rendelkezési alapra, a választásokra, a közvélemény kikészítésére... stb. stb...? Hát kell még ennél több?

Igazán érthetetlen, hogyan emelkedhetett a hitüket hagyó zsidók száma?...

Azután emelkedett még...

— No, találja el, micsoda?

— Majd megmondja.

— Hát igen, megmondom. A zsidó gimnáziumok...

— Nagyszerű, ez örvendetes! Emelkedett a zsidó gimnáziumok tanulóinak a száma? Mennyivel? Lássá, mégsem „pusztulunk, veszünk”, hiszen ez is azt mutatja, hogy mindig többen akarnak zsidó kultúrájukban megerősödni.

— Sajnos, elhamarkodva vágott közbe, nem a zsidó gimnáziumok tanulóinak a száma emelkedett. Sőt! Más években az I. osztályba felvehető tanulók számánál kétszer-háromszor többen jelentkeztek már a beírások első napján is, az idén a kb. 240 helyre, az első napon a fiúknál mindössze 46-an, a leányoknál 23-an jelentkeztek.

— Hát akkor mi emelkedett?

— Nem találta el?... Hát a beiratási díj, 60–80 P-re! Aztán emelkedett még persze a tandíj is, amely progresszív és 10 fokozata van. Még pedig lényegesen emelkedett. Mintha csak a zsidók is annak a gazdának a metódusát követnék, aki a jégverés után kapta a husángot és a jégtől még lábón maradt termést maga verte le, mondván: „Lássuk Uram, Isten, mire megyünk ketten!” Nem elég a numerus clausus, nem elég a zsidó gyermekek háttérbe szorítása mindenütt, most maguk a zsidók is kiszorítják a horribilis beiratási és tandíjjakkal gyermekeinket a zsidó iskolákból is? Mert tandíjmentesség...? Hátha valaki éppen hitközségi főtitkár gyermeke?... Az esetleg, még a papa akarata ellenére is lehet tandíjmentes...

*

Ki tudja jobban?

„Kikerestelkedési láz Budapesten” címmel egy hetilap interjúkat közöl a kérdéssről, még pedig a Pesti Izr. Hitközség vezető funkcionáriusait szólaltatja meg. A vezető-főrabbit és a rabbisági hivatal ügyvezető rabbiját nem sikerült ugyan megszólaltatnia, de annál érdekesebb a főügyész és a főtitkár nyilatkozata, úgy egymás mellé, békés párhuzamba állítva. A főügyész t. i. azt mondja:

— Tűzész tömeges kitérésekről beszélni...

A főtitkári nyilatkozat ezzel szemben így siránkozik:

— Szomorú, kérem, a mi szempon-tunkból a tömeges kitérés...

NEUWIRTH TESTVÉREK

órák és ékszerészek

Budapest, VI., Király-u 28. Tel.: 201-46.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszerek,
ezüst dísz tárgyak,
gyertyatartók, men-
órák és tórafészke-
relések nagy valasz-
tékban

Állítólag sok család azért keresztelek meg, hogy a maturáló gyermek az érettségi bizonyítványban már ne szerepeljen zsidónak. Erről így szól a főügyész interjúja:

— ... az elmúlt hetekben valóban történt összesen hét ilyen tendenciájú kilépés a zsidó egyház kötelékéből...

Visszont a főtitkár erről így nyilatkozik:

— Néhány hét óta mintegy ötven vallásváltoztatást jelentettek be. Ezek közül valóban majdnem mindegyik alkalommal egész családok együttesen tértek ki azért, hogy a kitérők között levő nyolcadik osztályú középiskolai tanuló érettségi bizonyítványában már ne szerepeljen az, hogy zsidó.

Nos: hét vagy „a mintegy ötven” eset „majdnem mindegyike”...? Ki tudja jobban?

Szenzáció!

A fent idézett főtitkári interjú azonban nemcsak p'kantériával, hanem szenzációval is szolgál. Még pedig egy szenzációs leleplezéssel. Nem mond kevesebbet, mint azt, hogy azok a zsidó munkaadók, akik nem alkalmaznak zsidót, mert bizonyos utasítások ezt lehetetlenné teszik, valótlanúságot állítanak, amikor ilyen utasításokra hivatkoznak! Azt mondja továbbá, hogy amikor így vallásváltoztatásra bírják a munkára ajánkozó újít, ez nem más, mint „rendszerint csak kényelmes kibúvó lelkiismeretlen emberek számára.”

Ejha, főtitkár úr, meggondolta, hogy mit mondott?! Gondolt arra, hogy meg találja valaki kérdezni, nyíltan és hangosan, vajjon foglalhat-e helyet akár a hitközség, akár a chevra, akár valamely zsidó testület vezetőségében olyan férfiú, aki mint munkaadó az Ön által így megjelölt kategóriába tartozik. Mert hogy nem alkalmaz zsidót, hát... Istenem, nem teszi, talán mást sem alkalmaz. De hogy nem meri nyíltan, férfiasan megmondani és kohol olyan „bizonyos utasításokat”, amelyekkel a maga lelketlenségét így quasi mentheti... ez a legcsunyább, a legotrombább hamisjáték, ez áruslás! És Ön, még hozzá is teszi: „Eddig még sehol senkit sem tudott egyetlen olyan illetékes helyről érkezett rendelkezést sem felmutatni, amely korlátozta volna azt, hogy valamelyik vállalat milyen felekezethez tartozó alkalmazottakat adhat munkát.” Ez szenzációs nyilatkozat, főtitkár úr, szörnyen szenzációs, mert, ha ez igaz, akkor sok előkelő helyről hangzott el az igazságnak az ellenkezője. És ha így áll a

dolog, akkor pláne nem lehet a dolog felett olyan egyszerűen napirendre térni.

Izléstelen és Oktalan.

Van a magyar orvostudományának két olyan világraszóló nagysága, hogy most, amikor nyugalomba vonultak és a katedrától elbúcsúztak, tisztelgő állásba sorakozott fel az egész világ tudományos gárdája és áhítatos meghatottsággal itta magába az elhangzott utolsó katedrai szavakat. Csak természetes és illő tehát, hogy a magyar zsidóság hivatalos vezetői is meghajtották a zsidóság lobogóját Korányi és Grosz professzorok nagy tudománya és ép oly nagy érdemei előtt! De...

De meg kell kérdeznünk, miért csak most tették ezt, miért nem minden esetben, amikor egy nagy magyar tudós — akár zsidó, akár nem — nyugalomba vonult? Mert, ha Korányi és Grosz professzorok esetében azért tették, mert nekik volt valamik között a zsidósághoz, — akkor nemcsak hallatlanul izléstelen, amit tettek, de épen a materiális érdekekből való kitérések szinte járványoszerű gyakorisága idején hallatlanul oktalan is.

„A dicséretre mindenki számot tart...”

Egyik laptársunk a zsidó sajtó reménytelen helyzetéről kesereg három és fél hasábos cikkben. Sokban igaza van, de azért mégis egészében igazságtalan a cikk, mert a magyar zsidó sajtó rossz anyagi helyzetét nem lehet csak a hitestvérek indolenciájával magyarázni. „Dicséretre mindenki számot tart, de a sajtó támogatásának kötelezettsége alól még olyanok is kivonják magukat, akik nagy képviselői élén állanak s mint hitközségi előljárók a leghangosabbak” — mondja a cikk. Hát az igaz, hogy a dicséretre mindenki számot tart, de miért is ne tartson számot, amikor bárki is megkaphatja, — még csak sabott ára sincs! Ezért nincs és nem is lehet becsülete a zsidó magyar sajtónak! Mert azt senkitől sem veszem rossznéven, hogy ódát akar magáról zengen, hogy világgá akarja kürtöltetni az ő kiválóságát, az ő nagy „érdemeit”, vezető szerepre való elhivatottságát stb. De, ha újságírók, visszaélve a nyomtatott betűvel való szólás lehetőségével, könnyelműen és lelkiismeretlenül a kiadóhivatalokban szerzett és pengőkben kifejezhető érdemeiket az egész zsidósággal, pláne a zsidó szellemiséggel szemben

szerezte érdemekül képesek ünnepelni, akkor ne csodálkozzunk, hogy a zsidó sajtót elsősorban maguk az érdekeltek nézik le és semmire sem becsülik. Elvégre, aki megfizette a róla szóló pane-giriszt, az nagyon jól tudja, milyen nagyságok a többi megzengettek és mi az aranyfedezete az „érdemek” piacán forgalomba hozott érdem-bankónak. Mindenki, aki egyszer már megfizette a maga fotografiájának és érdemeinek közvétételét, úgy kell, hogy gondolkodjék pro foro interno: „Amilyen igaz az, amit rólam írtál, bizonyára olyan igaz minden, amit írsz.”

Hát először is ezen a vásári etikán kell változtatni, kollega úr!

Jó üzlet — a hitoktatás..

Mikor a főváros által a zsidó hitoktatásért folyósított segély szétosztásáról tárgyaltak az egyes hitközségek kiküldöttei és Buda képviselője látta, hogy őket kíméletlenül meg akarják rővidíteni a pesti hitközség javára, a többi között azt kérdezte Pest küldöttjétől:

— Nem értem, minek erősködnék azért a pár ezet pengőért olyan vehemenssen? Hiszen nem is kellhet az olyan nagyon maguknak, amikor a hitoktatás állítólagos ingyenessége mellett minden diáktól még 32 pengő hittandíjat is szednek!

Pest valuta-specialistát küldött a tárgyalásra, gondolván, hogy amiként már egyszer meg tudta magyarázni, hogy lehet felsőbb nemzeti érdekből is hazafiatlan cselekedetet elkövetni, úgy most is meg fogja tudni győzni Budát, hogy az ő hittantánításának előmozdítására jobb, ha kevesebbet kap a segélyből. Itt is remekelt. A következő választ adta:

— Az a 32 pengő, kérem, nem tandíj, hanem az a zsidó szülők által felajánlott adomány! Különbösen is a szétosztás kulcsa teljesen igazságos, mert alkalmazkodik a pesti és budai zsidó diákok arányszámához.

— De ép ez az igazságtalan! Mert nem azt kell nézni, hanem az osztályok számát. Pesten ugyanannyi diákból, mint amennyi Budán van, kevesebb osztály kerül ki, mint Budán. Már pedig minden osztálynak kell egy hitoktató, akár öt diákból áll az az osztály, akár ötvenből!

Mint hogy azonban ez a számítás kívül esett a valutaszámítás szakterületén, — persze hatástalan is maradt. A pesti hitközség a hitoktatás körül is — jó üzletet csinált.

Sáron rózsája

— Mauthner Ede után dr. Silberfeld Jakab —

A rabbi ül s olvas. A szobában csönd van
Majd fegyver villan. A föld léptektől dobban.
Belép egy lovag Bő köpeny omlik rajta,
Büszke magas alak, parancsoló fajta.
Kereszt van a vállán, arca naplól égett
Keresztes vitéz, ki jött pihenés végett.
Lvott a Jordánból, keresett szent nyomot,
Ott, hol a lépteket elnyeli a homok.

A rabbi tétován nézi a jövevényt
S ősz fűrtit rázva a pisla lámpafényt.
Ekkor a szájához tapadott két ajak
S erős karral öleli őt az új alak:
„Isten hozott Uram!” — „köszöntlek, ó mester!”
S a kölcsönös csókok száma több lett eggyel.
Egy rabbi s egy lovag, csodás látvány e pár,
Sötét börtönrácson át szelid napsugár.

Szól a lovag: mindketten egy célt követünk.
Sokféle az ösvény, melyen elmehetünk.
Én az én utamat vágom erős kézzel,
Míg te szeliden jársz, szellem fegyverével,
Egy a cél előttünk, bár utunk elválaszt,
Hogy mi az igazság, erre kérünk választ.
Szent rózsát hoztam én, a kegyes zarándok.
Szent földről, messziről barát ajándok.

A rabbi a hervadt rózsát kézbe fogja
Me'ly Sáron vidékén virult, — nincs sok holdja.
Letépte aztán a lovag szive fölött,
Hervadozott hőség, vihar s hullám között.
A rabbi a rózsát nézi szeretettel
Ekkor tekintete boldog csodát művel.
Kehely duzzad, zöldel a fonnyadt levél,
Illatoz, vonaglik s hervadás helyett él.

A lovag csak bámul a fölött, amit tát —
„Nem ismered Sáron rózsájának titkát?” —
Kérdi szeliden a rabbi: „Bár csenevész,
Illattalan, fakó, fonnyadt, hogyha ránéz
A szeretet, jóság ha rátekinthet,
Ha fonnyadt is vala, viruló lesz megint.
Te vagy ez a rózsza, népem, ó zsidóság,
Elhervasztott téged a hosszú szolgaság.

Elhervadsz, elsorvadsz szivtelenség földjén
Nem verhetsz gyökeret elnyomás göröngyén.
Míg ha a lelkekben ragyog a szeretet,
Akkor népem is még nyer egy új életet.”
„Hála a rózsáért!” „S a magyarázatért!”
Mondják búcsuzásul, beszédük véget ért.
A lovag csatára sűrgeti a ménjét.
A rabbi a Talmudba olvasztja énjét.

Gyermekparadicsom a Péterhegyen

Kemény Lajos, a néptanító fia megteremtette a főváros legmodernebb Gyermeküdülőjét

Óbuda fölött, a Péterhegy lábánál, a budai hegyek korszortijának védelmében, erdélyi stílusban épült kúria pihen a lenyugvó nap piros sugárözönében. Székelykapus bejáratát két turulmadár őrzi, harcrakész hűséggel, tetején piros-fehér-zöld pléhzászló imbolyog az esti szél szelid, játékos símogatásától, levegős, tágas tornácán kék-sárga kovácsoltvas-tartókban muskátli virít. Egyik oldalról a pogánytorony néz le rá kíváncsian, másik oldalról a Péterhegy sudár fenyői hajladoznak feléje hívogatóan. Körülötte sárga tarló, melynek helyén

nem rég még gabona érett tartalmatól elnehezedett feje hajolt a föld felé és szőlőtőkék katonás sora.

Mindenütt csend, pihentető, gyógyító, nagy-nagy csend, nyugalom, békesség. A biztonság szigete a nyugtalan, zajló város peremén.

A nemesvonalú úri kúria, mely tízezer öl termőföld közepén nőtt ki a földből, hogy nemes hivatását betöltsse: Kemény Lajos vegyész-mérnöknek, a Kemény Testvérek-gyár tulajdonosának, az óbudai hitközség volt elnökének és feleségének gyermeküdülője, melyet a

nemesszívű házaspár teljesen a saját költségen építtetett fel és rendezett be az utolsó párnáig, a legkisebb kompótoskanálíg 24 üdülésre szoruló, szegénysorsú iskolásgyerek számára és ajánlott fel azután az Izr. Szünidei Gyermektelepnek. Jelenleg 24 fiú élvezi benne a vakáció örömeit; kétharmadrészben a Gyermektelep beutaltjai, egyharmadrészben óbudai gyerekek, akiket a Kemény-házaspár válogatott ki. Négy hetet töltenek itt. A következő négy hétre lányok jönnek ide, ugyancsak részben a Gyermektelep, részben Keményék beutalására.

Kemény Lajos, mint egy szegény néptanítónak, Kohn Péternek legfiatalabb gyermeke indult el az érvényesülésnek szegény gyermekek számára oly nehéz útján. Két éves volt, amikor édesapját elvesztette és így elképzelhető, mennyi keserűség, csalódás, munka árán hódította meg a maga számára életének hűséges társával együtt azt a pozíciót, amelyet ma betölt, azt az anyagi eredményt, mely lehetővé teszi részére, hogy annyi jót cselekedjék, amennyit most megengedhet magának. De talán éppen ezek a küzdelmek és a sok nélkülözés, melyet maga is végigszenvedett, tették őt azzá a derék, segíteni mindig kész emberré, aki egész életében volt és aki ma is. És apai örökség az a gyöngéd szeretet, mellyel más gyermekekhez, a Gyermekhez közeledik ő, akinek magának csodálatosképpen nem adta meg az élet az apaság örömét.

— Én még életemben tettem meg azt, amit mások haláluk után másokkal végeztetnek el — válaszol kérdésünkre, amikor együtt ülünk az üdülő árnyékos tornácán és várjuk a kirándulásról hazatérő gyermekeket. Az volt a célom, hogy én magam vihessen keresztül elgondoláson, magam lássam azt tettet öltetni és magam is örülhessek neki. Vallom, hogy a gyerek megér minden áldozatot és nem áldozat semmi, amit a gyerekért, a jövőért hozunk. De ezenkívül életemem, hogy a vagyont, amit a közösségtől kaptunk, a közösségnek vagyunk kötelesek visszaszolgáltatni.

A Péterhegy lejtőjén felügyelője vezetésével vídám dalolással ereszkedik lefelé, katonás sorokban menetelve az üdülő gyermekcsereg. Amint közelebb érnek, hallatszik már a dal szövege:

— Ilj! — vezényel a felügyelő és a gyermekek feszes vigyázza merednek. — Oszolj! — vezényli Kemény bácsi és a gyermekcsereg áradatként zuhan a nyakába. Mindnek van valami kérése, kívánsága, közölni valója. Kemény Lajos ragyogó szemekkel teljesíti a lelkendező sietséggel elhadart kívánságokat. Minden gyermek kap egy pár

tornacipőt — közli a felügyelővel. Ruhát trikót már kaptak korábban. (Másnap, ha szép idő lesz, megint a csillaghegyi strandra mennek az ő költségére. Hozott magával két kosár barackot, azt vacsora után kapják a gyerekek.)

A gyereksereg elvonul futballozni, mi pedig megtekintjük az üdülő helyiségeit. Ragyogó tisztaság mindenütt. A tornáról az előtérben át jutunk a két tágas, világos, levegős hálóterembe. Tizenkét egyforma, vadonatúj világosszürke ágy van mindegyikben, hófehér ágynemű, az ágyak lábánál rászerezelt törülközőtartórúd. A két terem végéből nyílik a felügyelők szobája, a gyönyörűen berendezett 3-3 mosdó és ugyanannyi W. C. Napos, barátságos étkezőterem, az egyik asztalon két hatalmas ezüst gyertyatartó a péntekesti imához. A hatalmas, gazdagon felszerelt zsíroskonyha tűzhelyén hatalmas kondérban rottyog a vacsora: paprikáskrumpli. Szaga ingerlően csiklandozza az orrunkat. Kemény Lajos odamegy a tűzhelyhez és belenéz a kondérba.

— Hol van ebből a kondérból a zöldpaprika? — kérdi.

— Azt nem küldtek — jelentí a szakácsnő. (A gyermekek élelmezését a Szümei Gyermekeletp vállalta.)

Kemény Lajos behivatja a segédfelügyelőt:

— Legyen szíves, fiam — rendelkez — kapjon fel a biciklire és karikázson le a boltárkertészethe. Itt van pénz, hozzon fel hatvan darab zöldpaprikát. De vigyázzon, ne legyenek erősek.

A főépületben van még egy vendégszoba és egy külön szoba, melyet Keményék sajátmaguk számára rendeztek be a hozzátartozó fürdőszobával együtt. Itt fog lakni a jövő hónapban Kemény Lajosné, aki a lányok felügyeletében személyesen is részt akar venni. Most nagy munkában van, mert készülni a lányok ágyneműje, a hálóingek, szintén az ő felügyelete alatt, amint hogy az üdülő egész berendezése az ő asszonyi gondoskodását, gyengédségét, izlését dicséri.

A gyerekek közben már megvacsoráztak és lefeküdtek. Kemény Lajos még egyszer végigmegegy a hálótermeken. Az egyik ágyból két vékony gyermekkar intget feléje. Odamegy. Lehajol. A gyermek súg valamit, amitől Kemény bácsinak könnyes lesz a szeme.

— Mit mondott? — kérdezzük.

— Olyan jó itt lenni, Kemény bácsi. Ugye még sokáig maradok itt...?

Ennél szebb, ennél szívhezszólbóbb köszönetet nem kaphatott Kemény Lajos azért, amit alkotott.

Halász Sándor.

Zsidó Történeti Képek

ÖSSZEÁLLITOTTA: RÉTI SÁNDOR

V.

A drágakövek

(József Ion Verga: „Schebet Jehuda” című munkájából)

(Ez a monda a három gyűrű parabójának előzménye, amellyel Boccaccio oly csípősen és Lessing annyira fenkölt módon dolgozott. Josef Ibn. Verga Adrianopolban, mint rabbi működött, a XVI-ik század elején élt, elődei hátrahagyott művének, a „Schebet Jehuda”-nak kiadója.)

Az öreg Don Pedro király, Castília ura, beszélgetett egyszer Nicolao Di Valenciával, aki azt mondta neki: Én azt hallottam rólad felség, hogy háborút akarsz vezetni a hitetlenek ellen. De miért akar a mi urunk a külső ellenség ellen vanulni és a belsőt nyugodtan hagyni? A zsidók haragja ellenünk igen nagy. A könyvekben az van megírva, hogy nem szabad nekik bennünket békésen üdvözölni. Egyik embertől, aki ismeri őket, azt hallottam, hogy a zsidó, ha egy keresztény embert lát jönni, azt mondja: Bke veled, uram, Isten tartson életben! Ha ellenben kissé eltávolodik, akkor meg azt mondja: Pusztulj el, mint Korach a pokolban és fáraó a tengerben! Saját füleiddel hallottad ezt? — kérdi a király. Egy kikeresztelkedett zsidótól, — volt a válasz. — Egy ilyen embernek nem lehet hitelt adni. Aki könnyen változtatja hitét, felseréli a szavakat is, a hit elleni gyűlölet csak véletlen ennél, mert ez a harag nem akar más lenni, mint a hitéhez való szerctet kifejezése külsőleg, — feleli a király. — Én csak a szemtelenségük miatt haragszom rájuk, mondá Nikolao ezek veled szemben olyanok, hogy neked szemedbe vágják, hogy vallásod hazugság. — Ekkor a király azt mondta, hívasanak egy zsidó bölcsét, és feladja neki ezt a vallási kérdést. Amikor ez megérkezett, a király neve után kérdezősködött. — Eiraim ben Songo a nevem, válaszolta ő. „De úgy tűnik fel nekem, mondta a király, mintha kettős személy volnál: egyik részed zsidó, a másik keresztény, amint ezt a két név is bizonyítja.” Az egyik név, uram, királyom, az én családi nevem, mely tulajdonképpen Soncít jelent, de a nép nyelvben megváltozott. — Te a leányodat meg akarod házasítani, hogy előttem családi nevedről beszélj? Uram, királyom, ezt a nevet csak megemlítettem, mert sok Eiraim létezik, Uram, királyom! Te en-

gem nevem felől kérdeztél, hogy engem jól megismerhess és a családi nevemen különbséget tehess más Efráimok között. De hagyjuk ezt, mondta a király, én azért hívtalak Téged, hogy megmondod nekem: a két vallás közül melyik a jobbik: a Jézusé, vagy a Tiéd? A zsidó azt felelte: Az én szempontomból az én vallásom a jobbik. Én alacsony sorban sínylődő szolga voltam Egyiptomban, Isten onnan csolák és jelek által kivetett engem, számodra azonban a Te vallásod, mely a tartós uralmat biztosítja Neked, ez a jobbik. — Én nem kérdezlek tovább, folytatta a király, miként vélekedsz Te a Te vallásodról, én csupán objektív ítéletet akarok hallani mind a két vallás felől. A böcs most gondolkodási időt kért, 3 nap mulva kellett a király előtt megjelennie. Az eltelt idő után megjelent a böcs a király előtt, kinél Nikolao akkor is ott időzött. Izgatottnak látszott, vonásait fájdalom torzította el, úgy, hogy a király megkérdezte, mi történt vele, hogy ily feldultnak látszik? Nagyon rosszul bántak ma velem, anélkül, hogy valami jogtalanságot követtem volna el. Felsőleg királyom, kérek, szolgáltatass nekem igazságot. Az eset a következő: Körülbelül egy hónappal ez előtt a szomszédom egy távoli helyre költözködött és hogy fiait eltávozásáért megvigasztalja, két értékes drágakövet ajándékozott nekik. Most mind a két fiu hozzám jött, hogy magyarázzam meg a két drágakő hatását és különbségét. Erre én azt mondtam nekik: Ki tud erről jobb felvilágosítást adni, mint atyátok, aki híres és jó ismerője a drágaköveknek és gyémántoknak? Küldjétek utána, ő majd megmondja az igazat. Erre a feleletre engem szidalmazni és ütlegetni kezdtek. — Ez a legnagyobb igazságtalanság — mondta a király — ezért megérdemlél méltó büntetésüket. — Oh király, saját magad hallottad, hogy most mit mondtál! Lássad Ézsau és Jákob testvérek voltak, mindegyik egy-egy drágakövet kapott és most azt kérdezi a mi urunk királyunk, melyik az értékebb? A mi királyunk küldjön hát követet a mi atyánkhoz a nagy, értékes drágakövek miatt, ő majd ítéletet mond a drágakövek felett. — Felismerde a hasonlatot? kérdezte a király Nicolao? Felismerde a zsidó éleselméjűségét? Ily módon kiüntetés és megbecsülés illeti a bölcsét, néked pedig szolgáljon büntetésül az, hogy a zsidók gyülekezetéről hazugságot állítottál.

Felelős szerkesztő és kiadó:
KECSKEMÉTI VILMOS